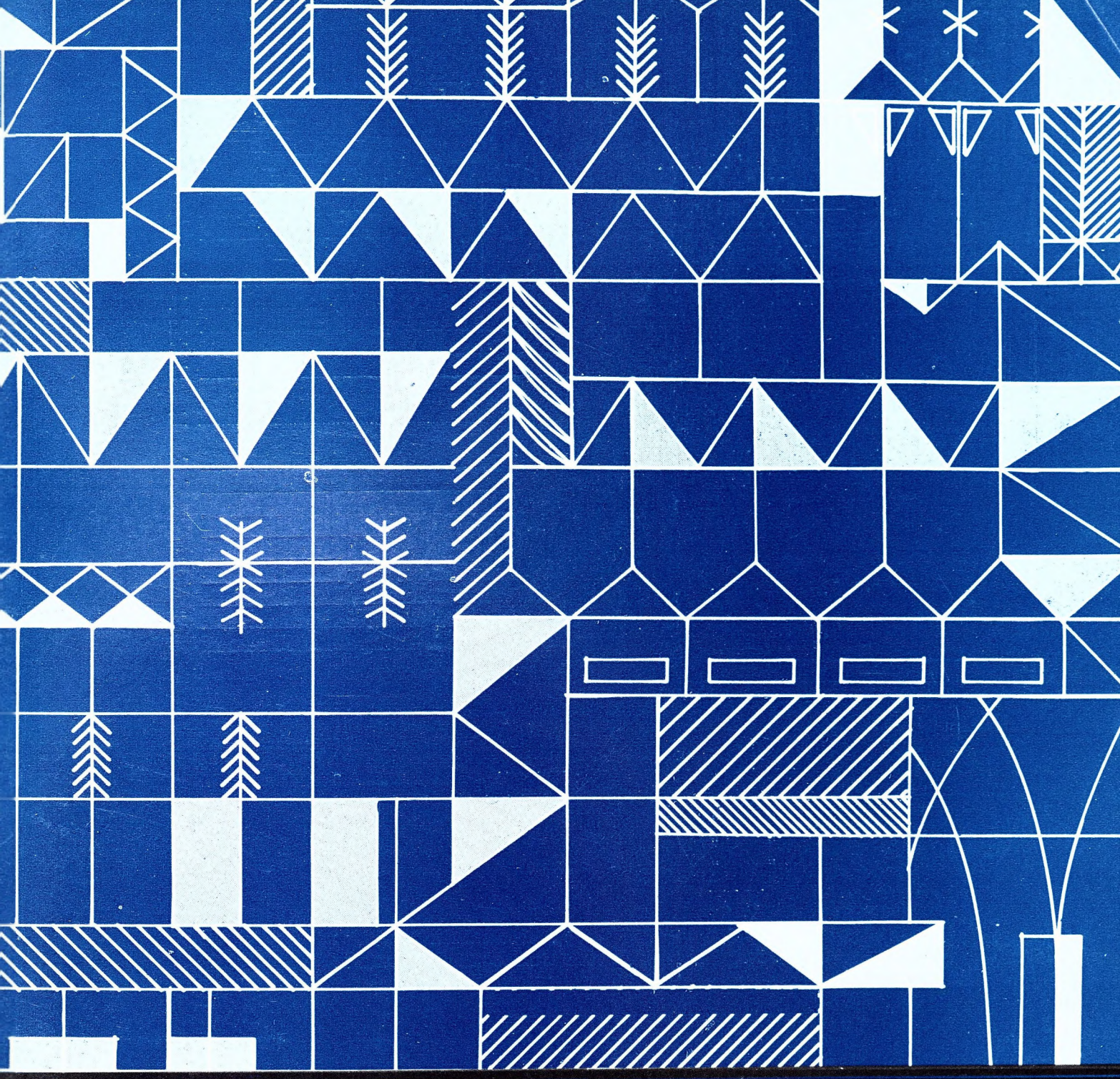

LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS

1
1969
SAUSIS
VASARIS

moteris

TURINYS

T. P. B.	Save pažinti — save priimti	1
V. Sruogienė	Pamirštosios 1831 metų sukilėlės	3
N. Kulpavičienė	Šv. Petro ir Povilo bažnyčiai — 300 metų	8
M. Slavėnienė	Žodelis apie mūsų veteranes	9
J. Augustaitytė-Vaičiūnienė	Šv. Kazimiero malda (eil.)	11
S. J. Saulaitytė	Tėvynės ilgesys (eil.); Tauta (eil.)	11
D. Petrutytė	Atsigręžkime veidu į vaiką	12
R. Rasa	Gyvenimo nuotrupa	14
A. Prižgintaitė	Gal (eil.)	15
H. Didžiulytė-Mošinskienė	Akimirka (eil.)	16
O. Namikaitė-Andriuvienė	Pasiilgimas (eil.)	16
N. Narutė	Vyžos	16
• Moterys pasaulyje		18
	J. Narūnė — A. Smetonienė	20
	Pr. Naujokaitis — Vakarė Banga	21
	K. Pažėraitė — A. Valeišaitės studija	22
• Buto įrengimas	Veda A. Šarūnienė	23
• Madų ir grožio pasaulis	Veda I. Kairienė	24
• Šeimininkių kampelis	Veda L. Murauskienė	26

ILIUSTRACIJOS

W. Majeranowski	Emilija Platerytė	3
14 amž. graviūros	M. Rašanavičiūtė; A. Tamošauskaitė	4
" "	Vilnius krašto pakelės karčiama	5
" "	Trakų pilies griuvėsiai	6
" "	Kunigaikščiai Oginskiai	7
— - —	Šv. Petro ir Povilo bažn. skulptūros	8
V. Gurskis	Vilniaus gimimas	11
O. Kreivytė	Mergaitė	12
A. Abromaitienė	Paukštis	13

"MOTERIS" LIETUVIŲ MOTERŲ ŽURNALAS 1969 m. Nr. 1(67)

Redakcinė Kolegija

Redaktorės: Z. Daugvainienė ir N. Kulpavičienė.

Skyrius veda: I Kairienė, E. Krikščiūnienė, L. Murauskienė, A. Šarūnienė.

Administratorė: B. Pabedinskienė.

LEIDŽIA KANADOS LIETUVIŲ KATALIKIŲ MOTERŲ DRAUGIJA

Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College Str., Toronto 4, Ont. Kanada. Spaudė "Žiburių" spaudos b-vė, Toronto, Ont. Prenumerata metams $5.00. Viršelis ir meno - techn. red. N. Kulpavičienė.

Jei nėra kitaip susitarta, gautąją medžiagą, kaip straipsnius, nuotraukas ir kt. redakcija negrąžina ir taiso bei tvarko savo nuožiūra.

"MOTERIS" Lithuanian Women's Magazine. 1969 m. Nr. 1 (67). Printed by "The Lights" Printing and Publishing Co. Limited in Toronto.

moteris

1969 Nr. 1 (67)

SAVO PAŽINTI — SAVE PRIIMTI

T. P. B.

Kartą, kai jo žmona Olga kažko paklausė apie gyvenimo prasmę, rusų rašytojas Čekovas atsakė: "Tai yra lygiai tas pat, jei tu mane klaustum: "Kas yra morka? Morka yra morka, ir ką čia daugiau bereikia žinoti? . . . "

Daugeliui žmonių panašūs klausimai yra nuobodūs. Kitiems jie gal ir yra įdomūs, bet atsakymai sunkiai prieinami. Tikrumoje tie klausimai nėra atitrūkę. Jie yra praktiški, nes iš praktiško gyvenimo išplaukia ir praktiškame gyvenime pritaikomi. Atsakymų suradimo sunkumas glūdi tame, kad klausimai liečia mus pačius asmeniškai. Tai yra gyvenimo paradoksas: kas mums arčiausia, tas dažnai yra tolimiausia.

Visatos pažinimas eina pirmyn nepaprastai sparčiais šuoliais. Teigiama. kad per paskutinius keliasdešimt metų apie ją daugiau sužinota, negu per praėjusius kelis šimtus metų. Tas pasaulio pažinimas yra kartu džiuginantis ir baiminantis, nes, nors ir daug sužinota, išrasta, atrasta ir ištirta, atsiduriama prieš naujas ir dar didesnes nežinias. Albertas Einšteinas šią mintį taip vaizdžiai nusakė: "Kiekvieną kartą, kai mokslas atveria vienas užsklęstas duris, už jų randama penkios naujos, kurias iš naujo reikia atidaryti".

Didžiausia universo paslaptis vis vien lieka pats žmogus — paslaptis sau ir kitiems. Nežiūrint moderniųjų mokslų įžvalgos, žmogaus žinių akiratis apie save patį yra likęs neįtikėtai ribotas. Bet jei jis nori likti (o gal teisingiau pasakius, jei jis nori pasidaryti) tos pažintos visatos šeimininkas, pirmiausia žmogus turi pažinti save.

* ☆ *

Joks žmogus, nežiūrint kiek jis turtingas, kaip galingas ir protingas, negali gyventi pilnai atsiribojęs ir būti nepriklausomas. Jo buitis yra saistoma daugybės išorinių veiksnių. Jis yra jų dalis, ir jie yra jo gyvenimo neatskiriama dalis. Žmogus. kaip kad cirkininkas, turi laviruoti ir balansuoti tarp dviejų pasaulių: savojo — vidinio ir kito — išorinio. Jei jo kūnas, emocijos ir visos kitos galios nebus pilnai koordinuotos ir pasiruošusios išorinio pasaulio reikalavimams ir staigmenoms, tokio žmogaus laukia griuvimas — fizinis, protinis, emocinis, socialinis.

Klaidinga yra manyti, kad žmogus gali gyventi kuriame nors viename iš šių dviejų pasaulių. Mėginimas pasinerti grynai išoriniame, kaip tai komercijoje, organizacinėje veikloje, patogumuose ir pan., žmogų ilgainiui atbukina, išsunkia, išsekina, padaro vulgarų ir savotiškai nenormalų.

Nepriimtinas pasėkas neša ir pilnas pasitraukimas iš išorinio gyvenimo ir užsidarymas savyje. Paskutiniųjų laikų gausūs tyrimai yra įrodę, kad vienutėje uždaryti žmonės be laiko, šviesos, garso, ar judėjimo pajutimo greit pradeda turėti haliucinacijas, įgauna didelę baimę ir praranda atmintį. Tokį pilnutinio išjungimo iš išorės pasaulio stovį pratęsus, žmogų lengvai galima, kaip sako, išvaryti iš proto. Tai patvirtina koncentracijos stovyklų kaliniai ir iš Tolimųjų Rytų grįžtą karo belaisviai. Nebesusivaikydami padėtyje, jie be prievartos ir be kitų kankinimų prisipažįsta prie betkokių kaltinimų.

Žmogus yra iš dviejų pasaulių — savojo vidinio ir aplinkos, išorinio. Abiems jis priklauso. Abiejuose jis turi išmokti gyventi, ir tai ne betkaip, bet išbalansuotai.

* ☆ *

Iš čia išplaukia reikalas tuos abu pasauliu pažinti.

Visai neseniai mus maloniai nustebino amerikiečių sugebėjimas pasiųsti apie mėnulį 3 astronautus ir juos sveikus grąžinti atgal. Tai buvo neįsivaizduojamai komplikuotas uždavinys, bet jis buvo atliktas su didžiausiu preciziškumu. Ir raketos pakilimas, ir orbita apie žemę, ir skridimo trejektorija į mėnulį, ir orbita apie mėnulį, ir raketos užsidegimas kelionei atgal į žemę, ir atrastas kritiškas mažytis "langas" žemės atmosferos pakrašty saugiam nusileidimui, ir pagaliau pats nusileidimas vandenyne — viskas vyko sekundžių ir pėdų tikslumu. Ir dar kas čia nuostabu, tai kad visi apskaičiavimai buvo padaryti iš anksto — sako, net 2 mėnesiu prieš tą atmintiną kelionę!

Bet ką tai reiškia? . . Tai reiškia štai ką: išorinį pasaulį, nežiūrint jo begalinių tolių ir paslapčių, žmogus gali apskaičiuoti ir matuoti; nežinomiems dalykams išaiškinti jis gali panaudoti žinomas formules, ir jos jam duos tikslius atsakymus; jis tą pasaulį gali paliesti, ma-

tyti, pajusti; kiek klaidingų, tiek ir teisingų ėjimų padariniai tuoj matomi ir klaidos tuoj susekamos; net istorijos laimingi ir pražūtingi ėjimai bei jų padariniai kruopščiai užregistruoti ir palikti kaip pamoka ateinančioms kartoms.

Išorinis pasaulis, kiek tai reikalinga eiliniam gyvenimui, nėra neįmanomas pažinti ir suprasti. Kai kurie mokslininkai ir mintytojai visatoje net gi įžiūri kažkokį "norą" ir "palinkimą" būti atrasta, atpažinta ir suprasta (plg. Niutoną, Teilhard de Chardin).

* ☆ *

Kitaip yra su žmogaus vidiniu pasauliu. Jis yra žmogaus viduje, bet labai sunkiai prieinamas. Jis gyvena žmoguje ir žmogus jame, bet juodu vienas kitam lieka uždari, svetimi ir net kerštingi.

Senieji mokytojai tai jau žinojo, užtat ir ragino: "Pažink pats save!" Tam uždaviniui pasiekti asketai ir viduramžių mistikai bandė nustatyti būdus ir kelius. Bet tikrai moksliškai prie žmogaus vidinio gyvenimo pradėta eiti tik paskutiniaisiais laikais. Ir čia yra įvykęs nuostabus dalykas — nudėvėtais laikyti klausimai: kas yra žmogus, kam jis gyvena, kodėl jis taip ar kitaip elgiasi ir t. t. keliami iš naujo. Modernioji psichologija ir psichoanalizė šiuos klausimus dabar laiko pačiais pagrindiniais žmogaus egzistencijai.

Bet čia, kaip jau minėta, susiduriama su didele sunkenybe — išorinį pasaulį galima matuoti, bet vidinis jokiam masteliui nebėra prieinamas. Jis gali būti tik išgyventas, išjaustas, iškentėtas...

Su kuo palyginti našlės skausmą ir vienatvę, netekus mylimo vyro?.. Kaip pamatuoti tėvų atsakomybę, jei paaugliai vaikai nuėjo nedorais keliais?.. Kokiu būdu suklasifikuoti ir į kokias bylas sudėti vienu kartu atėjusį pažeminimą iš vyro, vaikų, tėvų, kaimynų, bendradarbių?.. Kiek giliai kiekvienas iš tų pažeminimų mane paveikė.. Kuris iš jų buvo skaudžiausias?.. Kurį aš lengviausiai atleisiu ar pamiršiu ir už kurį keršysiu?..

Kiekvieno žmogaus vidinis pasaulis yra absoliučiai vienkartinis ir savitas, užtat niekados pilnai nesuvokiamas. Kiti jo nesupranta, bet ir pats "savininkas" savojo nesupranta. Jis jį mato ir pažįsta tik paviršutiniškai. Kaip koks ledkalnis jis rodo tik mažytę dalį savęs; didžiausioji, o dažnai ir pavojingiausioji dalis, kaip priežastingumas, tikroji motyvacija, liguistumas per excessum arba per defectum ir kt. lieka giliai paslėpta pasąmonėje.

* ☆ *

Tiesa, žmogus sąmoningai ir pasąmoningai stengiasi save pažinti. Visas jo augimo, brendimo ir net senėjimo procesas vyksta savęs gilesnio pažinimo ženkle. Jis stebi save. aplinką ir kitus žmones; vieni dalykai jį prie ko nors skatina ir traukia, kiti — atstumia. Visi išoriniai ir vidiniai pergyvenimai jučiom ir nejučiom tarnauja savęs pažinimui.

Bet joks savęs pažinimas nėra atbaigtas be savęs priėmimo! Kiekvienas žmogus, nori ar nenori, turi gyventi su savim — ar jis didelis ar mažas, pilvotas ar kuprotas, turtingas ar skolose paskendęs, dorybių ar ydų pilnas. Ir tas žmogaus nesugebėjimas, nenoras ar priešinimasis save priimti tokį, koks jis yra, anot moderniosios psichiatrijos, yra didžiausia priežastis, kodėl šiandien tiek daug žmonių pairusiais nervais ir kodėl tiek daug reikalingų specialios mediciniškos pagelbos.

Dėja, čia problema nesibaigia. Pažinęs save ir bijodamas save tokį, koks yra, priimti, jis bijo priimti ir kitus bei aplinką, nes ir šie kartais gali būti į jį panašūs! Neimant klinikinių atsitikimų, vaizdingi gali būti ir šie kasdienos pavyzdžiai: jei pirmas gatvėje sutiktas žmogus turėtų mano sąžiningumą — ar patikėčiau jam savo pinigus ir turtą?.. jei jis turėtų mano drovumą — ar išleisčiau su juo savaitgaliui paslidinėti savo dukrą?.. jei jis turėtų mano diskretiškumą — ar patikėčiau jam savo paslaptis?..

Pažinęs save — gal tik labai paviršutiniškai, ir nenorėdamas savęs priimti, gal labai klaidingai, žmogus sau pačiam taikytą matelį užmeta kitiems, gal labai dirbtinai ir nevertai. Ir tokiu būdu jis, neskaitant savęs, įsigyja dar vieną priešą — visą pasaulį. Iš čia tos charakteringos modernaus žmogaus savybės: vienišumas, baimė, kartėlis ir pyktis.

* ☆ *

Ar kartais jau čia nekalbama apie liguistumą?.. Galbūt. Čia dalykų padėtis gal šiek tiek sudramatinta, bet gi ar ne tiesa, kad šiandien ne tik ligoninės, bet ir turtingųjų palociai bei valdovų sostai apgyventi žmonių, kurie kaip sykis gyvena tokiame sudramatintame ir savo pačių vaizduotės sufabrikuotame pasaulyje?

Savęs pažinimas ir savęs priėmimas betkokiam žmogui turi būti gilus ir sukrečiąs pergyvenimas. Labai jautriam ir introvertiniam eksperimentavimas savimi net gi gali būti tragiškas. Užtat tokiam, ar tai bandančiam save pažinti, ar save pagerinti, ar save pataisyti, eksperto pagalba dvasios vado ar gydytojo asmeny yra būtinai reikalinga.

Prie fizinių negalavimų mūsų lengvai prisipažįstama. Susiėjus dviem-trim, jie užima didesnę mūsų pokalbių dalį. Niekas jų nesigėdi; jais net savotiškai giriamasi. Bet prie psichinių negalavimų, nors jie ir nežymūs, niekas nenori prisipažinti. Net ir gydytojai turi didžiausią vargą žmogų įtikinti, kad jis serga ir kad jam reikalinga pagelba.

Keista laikysena ir sveikųjų (nors kai kurie mano. kad kiekvienas žmogus savotiškai kvailas) — sirgęs ar sergąs širdimi, plaučiais, skilviu ir pan. niekados nesusilaukia iš kitų žmonių tokios nedraugiškos laikysenos, kaip psichinis ligonis. Gal čia kaltė padėties nesupratimo ir reikalingų žinių trūkumo, o gal tik eilinio išsiauklėjimo ir mandagumo stoka — kas pasakys, kur viena pasibaigia ir kita prasideda?... Bet viena tikrai aišku: be žmonių ir aplinkos pagelbos, supratimo, atjautimo ir meilės joks dvasinis sukrikimas negali būti sutvarkytas.

Save tikrai pažinti ir save priimti reikalinga didelio subrendimo — ir "ligoniams" ir "sveikiesiems". Gyvenimas nėra morka, kaip galvojo Čechovas. Gyvenimas yra žmogaus dalia ir vienintelė proga save įprasminti.

W. MAJERANOWSKI EMILIJA PLATERYTĖ

PAMIRŠTOSIOS 1831 METŲ SUKILĖLĖS

VANDA SRUOGIENĖ

Pereitais metais suėjo lygiai 200 metų nuo pirmojo sukilimo prieš rusus Lietuvoje. 1768 m., dar prieš bendros Lietuvos–Lenkijos valstybės padalinimą rusų kariuomenė jau šeimininkavo mūsų krašte. Padėtis buvo panaši į tą, kurią dabar stebime Čekoslovakijoje. Krašte pabudo patriotizmas, susidarė Podolės miestely Bare ginkluota sąjunga, konfederacija, apėmusi visą Lenkiją ir Lietuvą. Prasidėjo kovos su rusais, deja, pastarosios jėgos buvo daug pranašesnės ir netrukus sukilėliai buvo išblaškyti, daug kovotojų žuvo. Šios Baro konfederacijos pasekmė buvo pirmasis Lietuvos–Lenkijos padalinimas 1772 m., kada Austrija, Prūsija ir Rusija pasigrobė savo kaimynų žemes. Rusijai teko Lietuvos žemės į rytus nuo Dauguvos ir Berezinos upių.

Per sekusį, palyginti ramesnį dvidešimties metų laikotarpį, kaip Lenkija, taip ir Lietuva padarė nuostabias pastangas atstatyti krašte tvarką, sustiprinti jį ūkiškai, kariškai, o švietimo reforma sukūrė puikių mokyklų tinklą, kuris užaugino naują, sąmoningą kartą, sukrutusią sudaryti stipresnę valdžią, kuri būtų pajėgi atsispirti naujiems pavojams iš galingų kaimynų pusės. Bet ir vėl *force majeure* išblaškė visas viltis. 1793 m. įvyko antrasis padalinimas, po kurio Lietuva neteko Minsko vaivadijos, Naugarduko, Brastos ir dalies Vilniaus vaivadijos. Nors ir sumažėjusioje teritorijoje 1794 m. sukilo kovotojai už laisvę — dviejų lietuvių — Tado Kosciuškos ir Jokūbo Jasinsko vadovaujami. Bet heroiškos pastangos nusikratyti okupantu vėl nepavyko. Rusai pastatė prieš sukilėlius milžinišką kariuomenę su išgarsėjusiu generolu Suvorovu pryšaky, ir desperatiškai kovoję mūsų kariai vėl buvo sumušti, nugalėti. Trečiasis padalinimas atidavė visą Lietuvą maskolių priespaudai.

Atėjo Napoleono epocha. Prancūzų imperatorius, ruošdamasis į žygį prieš Maskvą, davė viltį Lietuvos ir Lenkijos didikams, kad jų krašto laisvė bus grąžinta, jei jie parems jį. Milžiniškos aukos buvo padėtos iš mūsų šalies žmonių. Lietuvoje buvo sudaryta atskira nuo Lenkijos vyriausybė, suorganizuotas tiekimas prancūzų armijai, eilė karinių dalinių. Deja. neilgai gyventa geromis viltimis: Napoleonas liko nugalėtas, kartu su jo sumuštos armijos likučiais turėjo trauktis ir tie kariai, kurie iš Lietuvos ėjo prieš Maskvą ir vėl laisvės neatkovojo. Brutali maskolių valdžia vėl grįžo į Lietuvą.

Vos spėjo užaugti naujoji karta — Vilniaus universiteto ir jo žinioj buvusių mokyklų patriotiškai užaugintas jaunimas vėl degte degė troškimu išsivaduoti iš slegiančios okupacijos.

1830 m. lapkričio mėn. prancūzų ir belgų revoliucijos, taip pat ir vokiečių nuotaikų paveikti lenkai sukilo prieš rusus. Į jų pagalbos šauksmą tuoj atsiliepė Lietuvos jaunimas, stverdamasis ginklo. Dar nespėta susiorganizuoti, o jau pirmieji stojo į kovą žemaičiai — Telšių apskrities valstiečiai, paskui juos ir bajorų vedami sukilėlių būriai. Lenkai dar turėjo savo reguliarią kariuomenę, Lietuvoje ji jau buvo panaikinta, teko remtis partizanine kova. Netrukus sujudo visa Lietuva.

Į tų laikų įvykius negalime žiūrėti mūsų laikų akimis. Tai nebuvo dar sąmoninga kova už *Lietuvos* nepriklausomybę, šviesuoliai, užaugę kelių šimtų metų tradicijoje, kuri Lietuvą buvo surišusi į bendrą Lietuvos-Lenkijos valstybę, turėjo tik vieną troškimą — atgauti *laisvę*, nusikratyti okupantu rusu. Toje ko-

MARIJA RAŠANAVIČIŪTĖ

voje už politinę laisvę buvo betgi jau ir socialinės laisvės idėja. Pažangesni veikėjai jau suprato reikalą panaikinti baudžiavą ir tuo šūkiu kėlė į bendrą kovą valstiečius. Dar tautinio lietuvių atgimimo mintis nebuvo pribrendusi, o ir socialinis momentas dar nebuvo tinkamai išvystytas ir kovoje panaudotas, sukilėliams trūko ir bendro plano, gerų vadų ir bendros organizacijos, tad triuškinančioji priešo jėga greit padarė galą kilniems užsimojimams.

Betgi romantizmo gadynėje netruko entuzijazmo, liepsnojančios tėvynės meilės, pasiryžimo aukotis dėl tėvynės išlaisvinimo. Tegu tai buvo dar bajorų sukilimas ėjęs bendru vardu išlaisvinti Lenkiją, bet tos Lenkijos vardu buvo mūsiškiams suprantama lygiai ir *Lietuva*, ir tie visi bajorai-sukilėliai kaip Ezechijelis Stanevičius, A. Jacevičius, J. Gruževskis, M. Prozoras, Plateriai ir daug jau pamirštų ir net nebežinomų patriotų buvo Lietuvos piliečiai, Lietuvą brangino ir, nors kalbėjo lenkiškai, ne lietuviškai, niekad savęs visai nesutapatindavo su Varšuvos lenkais, visad didžiuodamiesi esą *lietuviais* ir tai pabrėždami kiekvienai progai pasitaikius. Prie jų priklauso ir mūsų idealizuojamoji Emilija Platerytė ir keletas moterų, kurios ryžosi greta vyrų su ginklu stoti į kovą už gimtojo krašto ir jo žmonių laisvę. Tas nepastebėtas, neįvertintas moteris čia ir norima priminti. O kiek jų buvo visuose dvaruose ir dvareliuose, miestuos ir miesteliuose, kurios, nepaisydamos pavojaus ėjo ryšininkių pareigas, slapstė, slaugė ir maitino sukilėlius! Apie kai kurias bajoraites yra išlikusių žinių jau retuose šiandie leidiniuose, retose šeimose, bet kas prisimena, kas pagerbia tas valstietes moteris, kurios, anot laikininkų žodžių senuose atsiminimuose būriais sutikdavo kaimo gale praeinančius sukilėlių dalinius — sutikdavo su maistu ir gėrimu, kurios dar patrankoms griaudžiant kautynių lauke jau bėgo gelbėt sužeistuosius, nešti juos į savo pastoges, slaugė juos, gydė, maitino, o kiek pasveikusius, aprengusios savo vyrų-brolių drabužiais, lydėjo į saugesnę vietą? Kas jas prisimena šiandien? O tos bevardės, tylios herojės yra nusipelniusios gražaus paminklo, bent prisiminimo, pagarbos ir dėkingumo. Deja, nei tų asmenų, nei jų vardų nebeišgausime iš praeitį užgulusios tamsos.

Šį kartą prisiminkime bent tas kelias Lietuvos laukuose užaugusias romantiškas merginas, kurių trumpas biografijas išlaikė šiandie retai gaunama knyga prancūzų kalba — *J. Straszewicz, Les Polonais et les Polonaises en 1830-1*, Paris, 1835 (šioje knygoje duota išsamiausia Emilijos Platerytės biografija).

Marija Rašanavičiūtė

"Marija Rašanavičiūtė gimė apie 1809 m. neturtingų bajorų šeimoje. Betgi rūpestingi tėvai pasistengė duoti jai gerą išmokslinimą, taip kad ji buvo pasiruošusi pradėti mokytojos darbą viename pensijonate, bet pasklidusi žinia apie lapkričio mėn. prasidėjusį sukilimą kitur pakreipė jaunos entuzijastingos merginos mintis. Tėvynės meilė, ši mūsų krašto moterų aistra, buvo taip stipri ir taip veikė jos romantišką vaizduotę, kad ji nesusvyravo leistis į kietą, sunkų net stipriems vyrams, žygį.

Vos tik Lietuvos patriotai, kurie sudarė sukilimo branduolį, atsiliepė į savo brolių šauksmą Lenkijoje, ši jauna, skaisti, vidutinio ūgio, liekna, mėlynomis akimis, rimtu ir spinduliuojančiu veidu narsuolė atsidūrė stovykloje. Marija Rašanavičiutė užsidėjo vyriškus drabužius, nesigailėdama nusikirpo savo ilgus šviesius plaukus, apsiginklavo kardu ir pistoletais, raita ir pasiruošusi mūšiui, ji pasisiūlė į sukilėlių kariuomenę kaip savanorė. Kurį laiką ji dalinosi su vyrais laimę ir nelaimę, vėliau, kai garsioji Emilija Platerytė buvo priversta persiskirti su savo pirmąja palydove, panele Prušinskaite, Marija užėmė pastarosios vietą ir toliau nebesiskyrė su heroje per visus jos žygius ir pavojų.

Nuo to laiko Marijos Rašanavičiutės gyvenimas buvo glaudžiai susijęs su grafaite Emilija Plateryte. Generolo Gelgaudo korpui atvykus į Lietuvą, Marija buvo pakelta į karininko laipsnį, ji asistavo Platerytei laike žiaurių kautynių ties Vilnium, ji sekė paskui ją į

ANTUANETĖ TAMAŠAUSKAITĖ

VILNIAUS KRAŠTO PAKELĖS KARČIAMA XIX amž graviūra

Kauną ir aktyviai dalyvavo pulkininko Kiekernickio ten užmegztame mušyje, taip nelaimingai pasibaigusiame sukilėliams, iš jo ištrūko, kaip per stebuklą, ir prisijungė prie generolo Gelgaudo ir Chlapovskio dalinių mažame kaimelyje prie Kuršėnų... Priskirta prie jų korpo, ji dalyvavo jų žygyje iki Prūsų sienos. Ten grafaitė Platerytė, nenorėdama atsisakyti nuo tolimesnės kovos, nutarė prasimušti pro rusų kariuomenę ir pasiekti Varšuvą, kurios apylinkėse sukilėliai dar laikėsi. Marija paskui ją sekė per visus pavojus".

Emilija Platerytė, jos giminaitis Cezaris Plateris ir Marija Rašanavičiutė ėjo pėsti per dešimtį dienų miškais, slėpdami savo ginklus ir seno žemaičio lydimi. Badas, troškulys, nuovargis buvo sunkiai pakeliami. Emilija žaizdotomis kojomis toliau paeiti negalėjo, ją vargino karštis, ji neteko sąmonės, visai išsemta. Cezaris su Marija ją nešte nešė, pagaliau buvo priversti ją paguldyti eigulio trobelėje. Kiek atsipeikėjusi Emilija prašė draugų ją palikti jos likimui.

— Jūs eikite, — sakė, — jūs dar galite būti naudingi tėvynei, bet aš jau neužilgo mirsiu...

Cezaris ryžosi ieškoti pagalbos pas kaimyninius dvarininkus, atskleisdamas jiems paslaptį apie tai, kas jie tokie, išprašė, kad Emilija būtų pernešta į jų namus. Nepaisydami pavojaus, jie priėmė ligonę, slaugė ją kartu su Marija. Bet Emilija, patyrusi apie nelaimingą sukilimo galą, to smūgio nebepakėlė. 1831 m. gruodžio 23 d. ji pasimirė ir buvo palaidota svetimu, Korovinskaitės vardu. Per visą rusų okupacijos laiką jos kapas buvo laikomas paslaptyje, kad rusai apie jį nesužinotų ir jo neišniekintų. Tik vėliau šeimos buvo pastatytas kuklus kryžius su jos tikru vardu ir pavarde — jis tebėra Kapčiamiesčio šventoriuje. Ilgai paslaptyje buvo laikoma ir pavardė tų dvarininkų, kurie priglaudė Emiliją: tai buvo Justinavos dvaro savininkai Ablamavičiai.

Marija Rašanavičiutė gi išliko gyva po savo pavojingo žygio, bet į Lietuvą jau nebegalėjo grįžti, nes būtų buvusi rusų suimta. Ji susižiedavo su turtingu lenkų karininku ir liko gyventi Paprūsėje. Toliau jos likimas nėra žinomas.

Antuanetė Tamošauskaitė

"Antuanetė Tamošauskaitė gimė 1814 m. Žemaitijoje, Raseinių apskrity pasiturinčių bajorų šeimoje, mokėsi Kražiuose pas vienuoles benediktines, laikiusias pensijoną.

Vidutinio ūgio, gražiai nuaugusi, šviesiaplaukė su liūdna išraiška didelėse mėlynose akyse, Antuanetė turėjo kūną ir sielą amazonės. Kupina tos turtingos vaizduotės ir heroizmo, kurs yra įgimtas lietuviams ir žemaičiams, visa deganti Tėvynės meile, ji negalėjo girdėti T ė v y n ė s vardo be gilaus susijaudinimo. Jos draugės seniai pastebėjo jos egzaltaciją, jos gilią savo tautos meilę. Kaip godžiai, kaip uoliai ji rinko visa, ką galėjo išgirsti apie seną savo valstybės garbę! Kiek gailių ašarų riedėjo iš jos akių, kai buvo pasakojama apie jos krašto nelaimes, apie žiaurų despotizmą, kurs jį slėgė! Tų žodžių klausantis jos akys užsidegdavo pasipiktinimu ir patriotizmu, ir visa jos širdis svajojo apie kerštą ir laukė tos valandos, kada jis ateis.

Kai ši valanda išmušė, Antuanetei buvo vos šešiolika metų. Tik išgirdusi apie tai, kad krašte keliamas ginklas ji buvo pasiruošusi eiti su sukilėliais. Ką tai reiškė jos amžius, jos lytis, jos silpnos jėgos? Ji apie tai pamiršo, ji viską pamiršo, net apie šeimos ašaras. Ji apleidžia savo vienuolyną, greitai atsisveikina su tomis vietomis, kur taip ramiai plaukė jos vaikystė, ir netrukus ji jau pas Gruževskį, vieną iš Raseinių apskrities sukilėlių vadų.

Kai Antuanetė Tomašauskaitė atvyko į žemaičių stovyklą, ją pasitiko entuziastingi šauksmai — visus veikė jos grožis ir jos nuostabus patriotizmas. Bet ji atėjo čia ne garbės sau ieškoti: jai rūpėjo vyriausias sukilimo tikslas, ir ji tiesiai nuėjo pas vadą, prašydama ginklo ir arklio. Nepaisant visų atkalbinėjimų, jai nusileista. Ji buvo paskirta į Gruževskio raitelių dalinį, ir po keletos dienų ji jau mokėjo valdyti ginklą, lygiai kaip ir jos draugai, vyrai. Nuo to momento ji pati pasijuto vyru, kad tik galėtų tarnauti tėvynei. Apsivilkusi paprasta kareivio uniforma, apsiginklavusi nuo kojų iki galvos, nelaimės atveju sau pasislėpusi durklą, kurį ji laikė prie savo diržo, ji lydėjo savo dalinį per visus mūšius drąsiai žvelgdama mirčiai į akis. Laike vieno susidūrimo su rusais ties Mankūnais, Plemborgo apylinkėse, Žemaitijoj, jaunoji Antuanetė ypač pasižymėjo. Generolai Gelgudas ir Chlapovskis vadovavo tuose veiksmuose, kur kazokų pulkas vijosi lenkų kariuome-

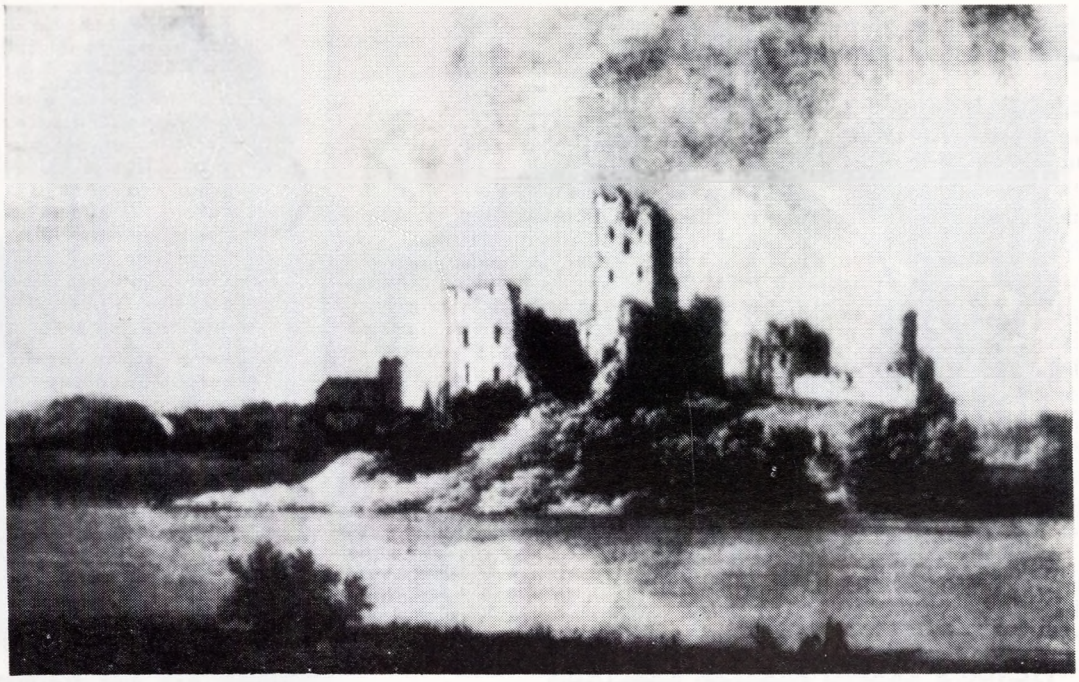

TRAKŲ PILIES GRIUVĖSIAI XIX AMŽ. GRAVIŪRA

nę, nebegalėjusią atsilaikyti dešimteriopai stipresniam priešui. Reikėjo sustabdyti tą siaubingą ataką, ir žemaičių raiteliai gavo įsakymą pulti kazokus iš šono. Antuanetė su jais leidosi, akys spinduliuojančios, veidas degantis pykčiu ir drąsa. Jaunoji drąsuolė įsiveržė į maskolių eiles, duodama narsumo ir energijos pavyzdį kariams, kurie netrukus priešą išvaikė. Gelgudas, Chlapovskis, visa vadovybė negalėjo atsistebėti tokiu jaunos mergaitės ryžtingumu. Ir, kai per tą sprendžiamą veiksmą kazokai liko išblaškyti, didvyrė, grįžusi į stovyklą, buvo pasitikta garsiais valiavimais.

Nors jau tada lietuvių lenkų bylai prasidėjo nesekmės, narsioji Antuanetė jai liko ištikima. Kariuomenei traukiantis, ji dalyvavo kautynėse prie Šiaulių ir pasižymėjo dar kituose susidūrimuose, ypač prie Pavandenės, kur jauna amazonė buvo pakelta į puskarininko laipsnį.. Nuostabia kantrybe ir rezignacija ji guodė ginklo draugus, nenustodama vilties į geresnę ateitį.

Varginančio atsitraukimo metu, per stovyklavimo vargus, per įvairius nedateklius, niekas negirdėjo iš jos nei nusiskundimo, nei apgailestavimo dalyvavus sukilime. Jilaikėsi, lyg jau dvidešimt kovų metų būtų ją pripratinę prie karo vargų. Nuo pat pradžios ji sugebėjo sužadinti savo ginklo draugų tarpe pagarbą ir visuotiną pripažinimą. Visi gerbė jauną mergaitę, kurią tyras patriotizmas metė iš vienuolyno į karo lauką.

Pagaliau, kai visos viltys laimėti žuvo, kai nebeliko kas veikti kariams Lietuvos žemėje, Antuanetė Tamošauskaitė sekė kariuomenės likimą ir ėjo į Prūsus su generolo Rolando korpu. Ten, visi kas girdėjo apie jos nuotykius, norėjo ja matyti, klausinėti. Atsirado žmonių, taip sužavėtų jos narsumu, kurie suteikė jai globą ir laikinę pastogę. Prūsai ar lenkai, visi buvo paveikti šios švelnios merginos elgesiu, jos dalyvavimu kare paprastų kareivių eilėse, jos nupelnytu paaugštinimu".

Vėliau Antuanetė ištekėjo už vieno iš karių sukilėlio, kurio pavardės jos biografijos autorius nepaduoda suprantamais saugumo sumetimais, nes matyt, ji liko gyventi po rusų okupacija.

Žemaitijoje mūsų laikais buvo žinoma Tomašauskų šeima. Būtų įdomu patirti, ar ji turėjo giminystės ryšių su jauna sukilėle, ar liko nors žodinė tradicija apie taip karštą mūsų šalies patriotę.

Kunigunda Oginskienė

Kunigunda Oginskienė gimė Lietuvoje grafų Platerių šeimoje. Ji neteko tėvo būdama dar lopšy, bet jos geroji ir kilnioji motina padėjo daug pastangų, kad mergaitė gautų gerą išauklėjimą. Kunigunda turėjo širdį atvirą visam, kas gera; motinos pamokymai atnešė gerus vaisius; švelni, gailestinga, gyvo proto, negalima buvo jos nemylėti. Gražu buvo į ją žiūrėti salione, bet dar gražiau ji atrodė lankydama ir guosdama nelaiminguosius vargingose trobelėse. Visi apylinkės valstiečiai žinojo, kad Platerių rūmuose gyveno vaikas, jų angelas sargas, visad pasiruošęs padėt kiekvienam nelaimėje.

Būdama šešiolikos metų amžiaus jaunutė Kunigunda buvo ištekinta už kunigaikščio Gabrieliaus Oginskio. Mylinti vyrą visa savo siela, pati mylima, turtinga, garbinama, atrodė, kad jos jokia nelaimė negali paliesti.... Bet štai baisus gedulas prislėgė jos šeimą, ji neteko motinos. Tai buvo smūgis, dėl kurio ji ilgai kentėjo. Liguista, ji norėjo išsiblaškyti daug keliaudama, aplankė Vokietiją, Italiją, Prancūziją, grįžusi plačiai atidarė namus, kuriuose rinkosi visi, kas šaly buvo aukščiausio rango, talento ir charakterio požiūriu.

Šis ramus ir visokeriopai turtingas gyvenimo laikotarpis truko iki 1812 metų, kada Napoleonas pažadėjo Lenkijai nepriklausomybę ir laisvę. Karštas patriotas, kunigaikštis Oginskis buvo vienas pirmųjų, kurie atsiliepė į prancūzų imperatoriaus kvietimą paremti jo armiją, Oginskio pavyzdžiu pasekė ir du jo svainiai, Kazimieras ir Adomas Plateriai, įstodami į tarnybą tos kariuomenės, kuri žygiavo į Maskvą. Tuo būdu, visi kurie jai buvo brangiausi pasauly, kunigaikštienę apleido, jos šeimos vyrai išėjo į rizikingą kampaniją. Iš karto ji norėjo sekti paskui savo vyrą, bet Napoleonas savo įsakymu uždraudė moterims apleisti kraštą, tadi ji rezignavo ir kaip spartietė atsisveikino su savo vyru. Nesant namie jos artimiesiems, ji susirado kilnų darbą, kuriuo guodė savo vienatvę. Ją galima buvo matyti ligoninėse raminančią ligonių skausmus švelniais pa-

guodos žodžiais ir dalinančią dosnias dovanas.

Šaltis nugalėjo Napoleoną, ir jo armija, tokia puiki ir didinga, grįžo apdriskusi, nuvargusi, pusiau gyva, bejėgė laikyti rankose muškietą. Kunigaikštis Oginskis grįžo į savo dvarus palieges, mirtinai išvargęs, nušalusiomis rankomis ir kojomis.. Jis negalėjo likti namuose, nes partraukiantiejji rusai žudė visus pakely.

Kunigaikštienė daugiau nebesvyravo, ji apleido savo rūmus, savo kraštą, ir lydėjo ligonį vyrą, dvasiniai už jį stipresnė, ji mokėjo rasti pakankamai energijos per tuos siaubingus atsitraukiančios kariuomenės žygiavimus. Dvidešimt laipsnių šalčio, visiškas maisto trūkumas ir visokie nedatekliai jos nesulaikė. Nepaisant, kad rusų kariuomenė sekė juos įkandin per sniegu padengtus plotus, nepaisant kelio sunkumų, ji važiavo atvirose rogėse ir atvyko su vyru į Varšuvą, o iš ten nuskubėjo į Prancūziją, pasiekdama Paryžių pačios kampanijos pabaigoje.

Po 1814 m. taikos ji grįžo į savo namus, kur tęsė savo kuklų, pilną pasišventimo ir nenuilstamos geradarybės gyvenimą. Likimas jos nesigailėjo, ji neteko abiejų savo brolių, o jos vyras išliko gyvas tik dėl jos pastangų ir rūpestingo slaugymo.

Kai 1831 m. sukilimas suteikė kunigaikščiui vaidmenį, į kurį vedė jo patriotizmas, jo žmona atgavo tą pačią heroizmo dvasią kurią ji parodė Napoleono kariuomenės traukimosi metu. Jau ji nebeapleido savo vyro, visur paskui jį sekė, stovyklavo drauge su juo laike to partizaninio, taip nelygaus ir nelaimingo karo, dalinosi su juo visais pavojais, prie kurių ji, kaip moteris savo padėty nebuvo pratusi, slaugė ligonis, sužeistuosius, keldama patriotinę nuotaiką karių-sukilėlių tarpe. Kai kunigaikštis buvo priverstas slapstytis tarp pelkių, slėptis nuo sekusių paskui jį maskolių, ji visur sa vo vyrą lydėjo, keletą savaičių gyveno miške, persirengusi valstietės drabužiais naktimis eidama pasiekė Pa prūsę.

Šiandie, atsidūrusi Prancūzijoje kaip emigrantė, ji gyvena kukliai, jausdamasi laiminga, kai gali paguosti persekiojamą sukilėlį ir savo pavyzdžiu kelia nuotaiką silpnesniems dvasia".

Kunigundos vyras, Gabrielius Oginskis, buvo generolas, vadovavęs lietuviškiems kariuomenės daliniams 1812 m. Napoleono žygio prieš Maskvą metu, o taip pat vadovavęs 20 asmenų Napoleono garbės sargybai, kuri lydėjo jį per visą kampaniją. Vėliau jis gyveno Lietuvoje ir rūpinosi švietimo reikalais. 1831 m. organizavo sukilimą Trakų apskrity ir buvo laikinosios Lietuvos vyriausybės pirmininku. Po sukilimo emigravo į Paryžių ir 1840 m. gavo iš caro Mikalojaus I leidimą grįžti į Lietuvą, bet Vilniuje buvo rusų suimtas ir mirė Vilniaus kalėjime.

Kunigaikščių Oginskių šeima suvaidino svarbų vaidmenį Lietuvos gyvenime, daug nusipelnė kultūros srity ne tik tolimoje praeityje, bet ir mūsų laikais, pavyzdžiui, Rietavo savininkas Mykolas Oginskis globojo M. K. Čiurlionį. Taip pat tos šeimos moterys pasižymėjo be čia minėtos Kunigundos. 18-me amžiuje Elzbietai Oginskaitei Puzynienei dosniai sušelpus Vilniaus Vyriausiąją Mokyklą (vėliau universitetą), Lietuvoje atsirado pirmoji astronomijos observatorija, viena iš geriausių Europoje. Kai 1900 m. būrys lietuvių studentų Paryžiuj organizavo pirmąją lietuvių parodą pasaulinėj arenoj, tų studentų tarpe buvo ir kunigaikštytė Klementina Zofija Oginskaitė, vėliau ištekėjusi už Juozo Jasaičio (žinomo veikėjo, daktaro Domo Jasaičio brolio), užauginusi gražią lietuvišką šeimą.

Taip lietuviai jau 200 metų kovoja už laisvę. Vėl tik užaugus naujajai kartai, 1863 m. sukyla visa Lietuva prieš maskolius, ir vėl laisvės kovotojai nugalėti... Trumpam prašvito mūsų nelaimingajam kraštui laisvė per Nepriklausomybės laikotarpį, bet vėl žiaurusis kaimynas, nepaisydamas desperatiškos partizanų kovos, pavergė Lietuvą.

KUNIGAIKŠTIENĖ KUNIGUNDA PLATERYTĖ — OGINSKIENĖ

KUNIGAIKŠTIS GABRIELIUS OGINSKAS

ŠV. PETRO IR POVILO BAŽNYČIAI VILNIUJE — 300 METŲ

N. KULPAVIČIENĖ

Vienas iš būdingiausių Lietuvos baroko architektūros paminklų yra Šv. Petro ir Povilo bažnyčia Vilniuje, kuriai prieš tris šimtus metų, t. y. 1668 metais birželio mėn. 29 d. iškilmingai buvo padėtas ir pašventintas kertinis akmuo. Bažnyčios statytojas ir fundatorius buvo didysis Lietuvos etmonas ir Vilniaus vaivada Mykolas Kazimieras Pacas. Pagal padavimą pasakojama, kad jis pažadėjęs pastatyti naują bažnyčią vietoje senos medinės, išsigelbėjęs iš sąmokslo. Bažnyčią suprojektuoti buvo pakviestas Krokuvoje gyvenęs italas architektas Giovanni Zaora, o dekoruoti vidų — dailininkai iš Italijos Pietro Perty ir Giovanni Galli. Bažnyčios statyba užtruko apie trylika metų. Mirus fundatoriui, pristigo lėšų ir darbai buvo sustabdyti, liko nebaigtas didysis altorius. M. K. Pacas yra palaidotas prie bažnyčios slenksčio, jo poilsio vietą žymi akmeninė plokštė su lotynišku įrašu: "Hic iacet peccator" (čia guli nusidėjėlis).

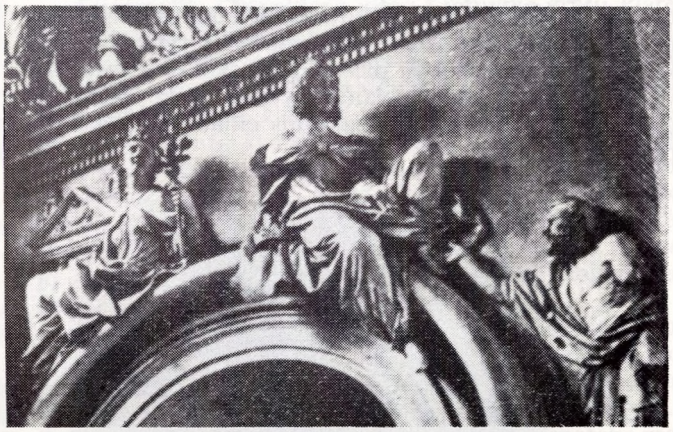

Šv. Petro ir Povilo bažnyčia stovi apsupta pušimis apaugusių Antakalnio kalvų. Jų tamsiame fone iškyla šviesus kupolas ir du bokštai, kurie vėliau tapo taip populiarūs Lietuvos baroko architektūroje. Tačiau ne bažnyčios išorė mus žavi, bet jos vidinė dvasia, dvasia pilna meniškos jėgos ir vienintelė tokia savo apimtimi Lietuvoje. Kai patenki į bažnyčios vidų, pažvelgi į navos erdvę, pajunti, kad atsidūrei nesuskaičiuojamoje daugybėje įvairių dekoracijų. Stebėtojo akį užvaldo ritmingas žaismas įvairių uždangų, trofėjų, emblemų, pievos gėlių motyvų, žmonių figūrų ir t. t. Jų visų iš karto apžvelgti neįmanoma, reikia stebėti iš lėto, fragmentą po fragmento, kiekvieną kartą vis rasi ką nors naujo. Štai jau iš prieangio Dievas Tėvas kreipiasi į savo Sūnų, pirštu rodydamas į presbiterijos Kristų, arba Longinas didžiojoje navoje palaiko vizinį kontaktą su Haro tribūnu Sebastijonu. Tokiu būdu santykiaudamos figūros lyg užmezga tarpusavio dialogą ir vysto temos tęstinumą, kurie yra pagrįsti gerai apgalvotu planu, ikonografine programa. Visą frizą, kuris apvainikuoja didžiulę menę pagyvina nuotaikingi angeliukai. Pro kupolo langus sklindanti šviesa dar labiau išryškina skulptūras ir teikia daugiau reliefinio ryškumo. Taip šios įvairiai sugrupuotos skulptūros nėra užsisklendusios savyje — nebylės. Nors ir patalpintos skirtingose vietose jos tartum kalbasi žvilgsniais su žiūrovu ir viena su kita.

Taip barokas išbujojęs šv. Petro ir Povilo bažnyčioje vėšliausiais Lietuvos žemės žiedais liko amžinas paminklas ištikimas kosminei harmonijai, valdančiai meno visatą.

ŽODELIS APIE MŪSŲ VETERANES

M. SLAVĖNIENĖ

Anuometinėje caristinę priespaudą kenčiančioje mūsų tėvynėje, devynioliktojo šimtmečio pabaigoje ir dvidešimtojo pradžioje, kultūrinės veiklos ir tautinio atgimimo pozicijose iškilo kelios patriotės moterys — energingos, drąsios, savimi pasitikinčios, talentingos. Jų vardai jau yra įamžinti lietuvių tautos istorijoje ir kultūroje, jos stovi lygioje gretoje su mūsų didžiaisiais tautinės kovos vyrais — Basanavičium, Kudirka, Višinskiu ir kitais. Anuometinę moterų gretą sudarė Gabrielė Petkevičaitė-Bitė, Julija Žymantienė-Žemaitė, Lazdynų Pelėda. Felicija Bortkevičienė, Marija Pečkauskaitė-Šatrijos Ragana; kiek vėliau prisijungė Sofija Kymantaitė-Čiurlionienė, Ona Pleirytė-Puidienė-Vaidilutė ir kitos. Tuometinėje tautinio atgimimo kovoje beveik vieninteliai ir patikimiausi ginklai buvo — plunksna ir žodis. Todėl taip vyrai, taip moterys, kur galėdami ir kiek galėdami, šiais ginklais skynė kelią Lietuvai į laisvę, į šviesesnę ateitį, į garbę. Taip ir aukščiau paminėtosios moterys ilgainiui tapo mums daugiau žinomos kaip rašytojos, o ne visuomenininkės veikėjos. Tačiau iš jų pasisakymų, jų dienoraščių, atsiminimų bei laiškų matome kaip jos buvo pasišventusios ir visuomeninei veiklai, kaimo švietimui, kovai dėl moterų teisių ir t. t. Jos desperatiškai ieškojo būdų palengvinti rusų caristinę priespaudą kenčiančiai savo tėvynei, savo tautai. Kartais jos, net nebodamos savo gyvybei pavojų, ryžosi lietuvių tautai, o ypatingai lietuvei moteriai, akivaizdžiai parodyti žudikišką priespaudos užmojį ir skandinimą dvasinėje tamsoje. Jos rašo ir kalba liaudžiai suprantamu būdu, pačios tapdamos liaudies neatskiriamu nareliu. Ir taip Žemaitės, taip Lazdynų Pelėdos, taip Bitės žodį lietuviškoji liaudis tuojau suprato, jį pradėjo branginti ir jo ilgėtis. O lietuvės moters širdis ypatingai atvira mokslo šviesai, aukštesniems siekimams, kilniems idealams.

Tuometinių moterų kultūrininkių-visuomenininkių ypatingai svarbus užmojis — suburti lietuves moteris į organizaciją. Organizacijoje veikla sekmingesnė, duodanti geresnius rezultatus. Todėl 1907 metais sušaukiamas Kaune pirmasis lietuvių moterų susirinkimas. Kauno miesto teatro salė pilnutėlė priguža beveik vien kaimo, skarelėmis apsigobusių, daugumoje jaunų, moterų. Čia į jas prakalba gražaus veido, elegantiškos išvaizdos, jauna panelė — Sofija Kymantaitė (būsimoji Čiurlionienė). Ji kalba įspūdingai, įtikinančiai, sklandžiai. Ji ragina moteris siekti šviesos, burtis į organizacijas, ieškoti pripažinimo lygių su vyrais teisių. Ji čia pat, vedina savo pedagogiško polinkio, jau pamoko moteris kaip reikia mokytis Lietuvos istorijos, kaip rinkti lietuviškąsias legendas, kaip išskirti istoriškas vietoves, istoriškus įvykius. Susirinkime nuodugniai išstudijuojamas moterų organizacijos reikalingumas ir nutariama sutverti Moterų sąjungą. Sąjungai įsteigti išrenkamas organizacinis komitetas, kurio pirmininkė — Gab. Petkevičaitė-Bitė. Šis organizacinis komitetas turi parengti sąjungai įstatus, tačiau tuos įstatus net tris kartus atmeta Vilniaus generalgubernatorius. Tokiu būdu lietuvių moterų sąjungos įsteigimas susidūręs su didelėmis kliūtimis, užsitęsė. Tačiau Kauno moterims. remiant tautiškai susipratusiai aukštajai dvasiškijai, pavyksta įsteigti Katalikių Moterų Draugiją. Jau tuojau po ano pirmojo moterų suvažiavimo Kaune, daugelis moterų, ypač kaimiečių, žiūrėjo su tam tikru nepasitenkinimu į organizuojamąją moterų sąjungą, kurios org. komitetą sudarė, daugiau ar mažiau, kairiojo sparno (F. Bortkevičienė, J. Žymantienė, Griniuvienė ir kitos) moterys. Katalikių moterų draugija atitiko religingos lietuvės moters dvasiai ir ši draugija greitai išsiplėtė po visą Lietuvą, įsteigdama provincijos miestuose savo skyrius.

Anuometinei moterų veiklai pailiustruoti, čia duodame porą Žemaitės laiškų, liečiančių moterų suvažiavimus ir anuometines kultūrines problemas.

✡ ✡

ŽEMAITĖS — JULIJOS ŽYMANTIENĖS LAIŠKAI

(Sūnui Antanui į Ameriką)

Puziniškis, 1908 m. gruodžio 21 d.

Mano Antanėli!

Vakar, 20 gruodžio, parvažiavau iš visų kelionių. Taigi dabar nors keliuose žodžiuose pasakysiu Tau savo įspūdžius iš kelionės Petrapilin. Mes su p. Gab. (Gabriele Petkevičaite-Bite, — M. S.) nuvykusios į vietą, tą patį vakarą atsidūrėme moterų susirinkime, dar prieš atidarymą posėdžių pasisakėme, kas ir iš kur. Nusipirkome bilietus suvažiaviman; užmokėjome po 5 rub., nes visam laikui. Komitetas davė mums dykai gyvenimą prie kaži kokios našlės generolienės. vienos iš narių organizacinio komiteto, kur mes ir apsigyvenome. Ant ryto vakare buvo atidarymas susivažiavimo Miesto dumos salėje. Salė didžiausia, elektra apšviesta; moterų — minios. Aksomai, šilkai, brindzai, pašvitalai, auksas, briliantai, brangiausios šlebės, auksuotos plunksnos — žiba, švita, mirguliuoja — kaip kaži kokia paroda. Vienos gražūs rūbai, kitos dar gražesni; vienos brangūs, kitos dar brangesni; tik šlama, tik šnabžda, šluodamos su padelkomis aslą. Kalba tankiausiai skamba prancūziška, nes susivažiavo visokios kunigaikštienės, grapienės, baronienės, daug buvo ir iš užrubežių, iš viso apie 800.

Tarpe tų vien vienintelė sodietė atstovė sodiečių lietuvių čerkasiniais rūbais. tankiausiai ateidavo į posėdžius su skepetuku (pati Žemaitė — M. S.) apsigobusi. Antra atstovė nuo lietuvių moterų grupės taipgi nemaž nepasipuošusi (Gab. Petkevičaitė, — M. S.). — "Eto interesno". — Tur būt mūsų originališka išžiūra ar mūsų nebrangūs, prasti rūbai švitančias ponias traukė prie mūsų. Viena kitai rodo, pasakoja, jog tai sodietės. Kiekviena priėjus mus sveikina, klausinėja, pasakoja; traukia į būrį, geresnę vietą mum atiduoda; atsirado ir tokių, kurios apie lietuvius visai nežinojo, o kaip mes savo tarpe sušnekame lietuviškai, tai klausos kaip kokių dyvų. Klausinėja ir prašo kalbėti, atsakinėti; giria, jog supranta mano gudišką kalbą. Taip šiek tiek susibičiuliavome nuo pat pirmojo vakaro; vėliau, atvykus kur į susirinkimą, tai kiekviena jau

sveikina kaip gerai pažįstamą. Labiausia stebėjosi, jog mūsų tokiame apleistame krašte sodietės bunda ir kruta. Mes papasakojome apie mūsų buvusį susivažiavimą Kaune, kuriame maž vienos sodietės dalyvavo, tai net pečiais trauko...

Prie atidarymo, pirmą vakarą, buvo skaitomi visi pasveikinimai; telegramos iš visų kampų Rusijos ir užrubežiniai. Tarpe tų paskaitė ir mūsų paduotąjį pasveikinimą, kurs labai visoms patiko. Vėliau skaitė lekciją Dūmos atstovas prof. Petražickis. sėdėjęs kalėjime už Vyborgo atsišaukimą, papasakojo visą istoriją kilimo ir budimo moterų visame pasaulyje. Lekcija tęsėsi maž porą valandų, per tokį ilgą skaitymą maž dvi dalys publikos išėjo laukan, — matyti, jog daugumui nerūpėjo rimti dalykai. Kitas dienas susirinkimas dalinosi į dalis, nes be galo daug buvo referatų skaityti, tai, pasidalinus į sekcijas, daugiau galima perskaityti. Rytą, gavus programą, žinojome, kurioje sekcijoj kas ir apie ką skaitys; kur mums žingeidesnis dalykas išgirsti, ten ir važiavome. Puikių kalbų prisiklausėme, daug prakilnių minčių girdėjome; sukėlė mums dvasią, atgaivino viltį, jog prispaudimas turės griūti, laisvė turės kilti.

Posėdžiuose daug kildavo smarkių ginčų (diskusijų). Ponios užmano, jog visos moterys be skirtumo kenčia visokias skriaudas kaipo moterys, tai visos be skirtumo turi lygiai ir kovoti iki tol. kol nelaimės lygių su vyrais teisių, kaip politiškame, ekonominiame ir visuomeniniame gyvenime — visos eiti vienu keliu. O socialistės ir darbininkės šaukia, jog jų reikalai visai skiriasi ir niekaip negali sykiu su buržujėmis eiti, nes ko viena reikalaus, tas kitai kenks. — Tokių karštų buvo ginčų, net malonu klausytis. — Tiek apie suvažiavimą.

Petrapilio lietuvių susirinkime skaitėme referatus abi su p. Gab. (Gabriele Petkevičaite-Bite, — M. S.): ji skaitė apie Povilą Višinskį, aš — apie santykius mokytų vaikų su beturčiais tėvais. Petrapilio lietuviai širdingai širdingiausiai mus priėmė ir dikčiai mylėjo ne tik pyragais, bet ir visokiomis kalbomis ir ovacijomis.

Petrapilyje, ką galėjome, stengėmės pamatyti: buvome Ermitaže, muziejuje, buvome net Dūmoje, — ten vieni niekai, tik akių apdūmimas. Abelnai, Petrapilis padarė ant manęs didį įspūdį — guli čia didžiausi turtai, grožybės, gražūs mūrai. Žemiau gi — vargas, neturtas, badas. cholera, ir tartum nuo tų grožių mūsų ašaros ir žmonių kraujas trykšta...

Motina.

* * *

Puziniškis, 1909 m. vasario 17 d.

A n t a n ė l i !

Puziniškyje 10 d. vasario turėjome iškilmę — sukaktuves 50 metų daktaravimo mūsų senelio Petkevičiaus (Gabrielės Petkevičaitės-Bitės tėvelio, — M. S.): apie tai bus parašyta "V.Ž." ("Vilniaus Žiniose", M. S.).

Šiauliuose susitvėrė dramatiškai moksliška draugystė "Varpas". Kas subatvakarį daro susirinkimus — skaito, deklamuoja, o prieš užgavėnes ir šokdavo. Dapar, gavėnioje, šokiams užtrukus, kviečia mane skaityti. 28 vasario važiuosiu Šiauliuosna ir paskaitysiu jiems du referatu, o vėliau perrašiusi Tau prisiųsiu.

Pas mus dabar labai šalta, kasdien keliolika laipsnių šalčio.

P-lė G. (Gabrielė Petk., — M. S.), turbūt, netrukus vėl išvažiuos Vilniun redaktoriauti "Vilniaus Žinias". Ji sako, jog darbuotis prie "V.Ž." labai sunku, didžiausia stoka bendradarbių. Daugiausia ateina raštai, kuriuos galas nuo galo reikia perrašyti, o čia stoka darbininkų... P. Gab. patogiau būtų namie sėdėti prie seno tėvelio, bet gaila "V. Ž." apleisti arba į klero (klerikalų) rankas įleisti. Nuvažiavusi Vilniun. turės stipriai laikyti savoj, žmonėms prieinamoj, pakraipoj. Medžiagiškas padėjimas dienraščio kasdien stumiasi arčiau mirties; ištekliai sausi ir sausi, tankiausiai baigiasi deficitu. O gyventi reikia kiekvienam; kaip viena duona nebus žmogus sotus, taip ir su dvasišku penu negali gyventi be duonos.

Lietuviai! Stokite petys į petį, remkite ir palaikykite mūsų gerb. dienraštį "V. Ž.". Mums vieniems silpsta rankos, svaigsta galvos; kibkite ir jūs, užmarieičiai; (Žemaitės sūnus Antanas gyveno Amerikoje, — M. S.) suvieniję visas spėkas apginsime dienraštį nuo visokių pavojų ir iškelsime jį į padanges, vėliau pasidžiaugsime ne tik mes patys, bet ir mūsų ainiai.

Šį kartą lik sveikas ir neužmiršk mūsų.

Motina.

☆ ☆ ☆

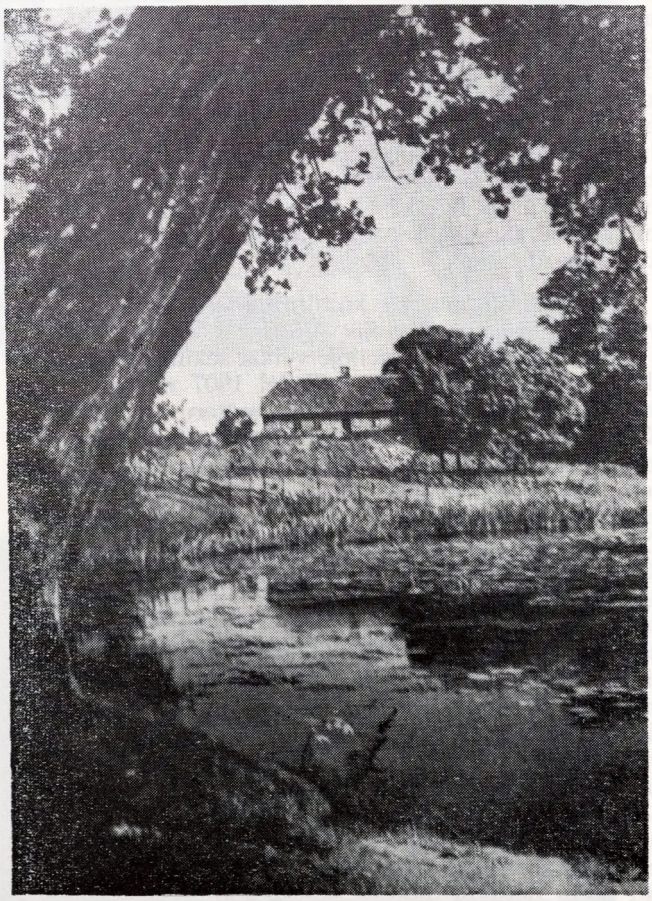

ŽEMAITĖS GIMTINĖ — BUKANTIŠKĖS

J. AUGUSTAITYTĖ - VAIČIŪNIENĖ

ŠV. KAZIMIERO MALDA

Naktis iš ilgesio ir pasakų supinta
Besprogstančių verbų kvape.
Girdi, kaip rasos nuo lapelių krinta
Kalbėdamos su šakele šlapia.

Eini su troškuliu alpingu,
Nemirštančia širdim ir troškuliu didžiu
Ir taip labai graudu ir ilgu —
Ir driekias miglos nuo žvaigždžių.

Namų langai — kaip akys užmiegotos,
Palydi nuotrupas dienos...
Užgesęs spindulys ant rūmų grotos —
Tik žymės šviečia ant vartelių rankenos.

Ties Katedros aikšte aušrinė suliepsnoja,
Virš Gedimino kalno plyšta vortinklis,
Ir raiteliai, kaip debesėliai balzgani, išjoja
Šaukliais į miegančias šalis.

Skaistus šešėlis tiesiasi bažnyčios šonu,
Nušviesdamas nišas. Malda tylia
Prie durų klūpo karalaitis apsiaustu raudonu...
Ir nejučiomis suklumpi šalia.

Kad Dievo karalystė mums ateitų...
Jo valią skelbtų kloniai ir kalnai...
Kad neužgultų debesys tėvynės vartų,
Iš dulkių keltųsi naujieji milžinai.

Iš ašarų vainiko perlai krenta...
Užlieja miestą rimtimi vėsos, banga.
Kazimiero karūnoj naujas rytas švinta,
Mes einam pasitikti jo su sprogstančia verba.

V. GURSKIS — VILNIAUS GIMIMAS

SESUO JURGITA SAULAITYTĖ

TĖVYNĖS ILGESYS

Tinklai įleisti giliai, giliai,
dienų svoriu dugnan įsmigę,
bangų sūkurių pagauti —
ir nėra nieko, kas pajėgtų
juos iškelti.

Laivai supasi valandomis —
nei pirmyn, nei atgal.
Miražais tėviškė vilioja,
ir nėra nieko, kas galėtų
jon irkluoti.

TAUTA

Uždekite dangų,
pilkąjį dangų —
skęstame migloj.

Bočių pasaka
nebaigta.

Prarajos šaukiasi žemės,
žemės tamsios jėgos,
šilumos praverto skausmo.

Bočių pasaka
nerimsta.

Prarajos liečia žemę
žiemkenčio miege.
Uždekite dangų.

ATSIGRĘŽKIME VEIDU Į VAIKĄ

D. PETRUTYTĖ

O. KREIVYTĖ MERGAITĖ

Pilnai subrendęs žmogus dar neegzistuoja.

Naujųjų metų ar kuria kita proga, linkime vieni kitiems laimės, džiaugsmo, sėkmės, sveikatos... apibėriame vieni kitus įprastiniais, vis tais pačiais nusidėvėjusiais linkėjimais, kurie, iš tikrųjų, yra ne kas kita, kaip tuščiažodžiavimas. Pagaliau, kad ir nuoširdžiausiai tariami linkėjimai, jie neturi jokios galios pakeisti gyvenimo įvykių, nes jie tiesioginiai priklauso nuo žmogaus dvasinio subrendimo laipsnio. Sakau, "subrendimo laipsnio", nes visapusiškai, pilnutinai subrendusio žmogaus nėra. Jei taip galima išsireikšti: yra tiktai daugiau ar mažiau apibrendę ir visiškai nesubrendę, nors ir užimą kartais aukštas ir atsakingas vietas. Todėl, tarp tikrovinio gyvenimo ir kilnių linkėjimų atsiveria vis gilesnė bedugnė.

Kaip neprinokęs vaisius yra žalingas žmogaus organizmui, taip nesubrendę žmonės yra kenksmingi visuomenei. Jie yra jos ardytojai, griovėjai, kenkėjai ir naikintojai viso to, kas neša palaimą. Jie dvasinės džiovos bacilų skleidėjai, kuriomis labai lengvai užsikrečia dvasiškai nepribrendę individai. Šiandien tokių menkystų — visiškai nesubrendusių asmenybių — skaičius labai sparčiai auga, nes purią dirvą paruošia šuoliais pirmyn varomas technikinis civilizacinis, įvairiausiais patogumais persotintas gyvenimas, kuriame vaiko — tikrojo asmenybės brandintojo — dvasiniai reikalai yra visai pamiršti. Čia glūdi civilizuotos žmonijos tragedija. Kol nepervėlu skubėkime vaikui į pagalbą, stengdamiesi pirmiausia pažinti dėsnius, pagal kuriuos vyksta asmenybės brendimas.

Kas yra subrendimas?

Kalbant apie subrendimą, paprastai turima galvoje žmogaus kūnas. Subrendęs žmogus reiškia: užaugęs žmogus, kurio fizinis augimas ir fiziologinis vystymasis galutinai yra užbaigę savo ciklą, kai jokių pakitimų žmogaus organizme nebevyksta, išskyrus senėjimo vyksmą. Turint galvoje fizinį žmogų, gal būt, tiksliau būtų sakyti: suaugęs arba užaugęs žmogus. Suaugęs žmogus dar nereiškia, kad jis yra ir subrendęs. Daugelis suaugusių žmonių tebėra nesubrendę ir tokiais dažniausia jie lieka per visą gyvenimą.

Subrendimas turi ryšio su žmogaus dvasia, su jo dvasiniu pasauliu: protu, valia, jausmais. Dvasinis žmogaus pasaulis negali augti, kitaip sakant, negali storėti, ilgėti ar platėti. Jis gali tiktai plėtotis ir brėsti. Kaip fiziniam augimui, taip ir dvasiniam brendimui reikia aplinkos ir sąlygų. Be tinkamų sąlygų niekas neauga, niekas netarpsta ir niekas negali brėsti.

Fizinis žmogaus augimas šiandien turi kuo geriausias sąlygas. Dvasinis žmogaus brendimas tebevyksta gaubiamas didelės tamsos ir senų prietarų. Todėl ir nenuostabu, kad tiek daug suvytusių, sunykusių, išblyškusių ir bekraujų asmenybių, kurių veikimas reiškiasi vien ardymu, griovimu, naikinimu visuomeninių pamatų ir pačių savęs.

Pažiūrėkime kokie yra svarbesnieji subrendusios arba brandžios asmenybės požymiai.

1. Sugebėjimas valdyti pyktį ir be žiaurumo bei neapykantos lyginti kilusius nuomonių skirtumus.

2. Žmogaus kantrumas gyvenimo nesėkmėse. Rodoma pakanta tiems, kurie jį įžeidinėja, žemina ar net pajuokia.

3. Subrendimas yra pastovumas siekiant gero tikslo įgyvendinimo, nežiūrint opozicijos spaudimo ir nevilčių keliančių trukdymų.

4. Nesavanaudiškumas, greitas ir nuoširdus atsiliepimas į kitų reikalus ar vargus.

5. Pajėgumas pasitikti nemalonumus ir nusivylimus žmonėmis be kartėlio, įtūžimo ir kerštingumo jausmo.

6. Kilnus nuolankumas. Tik brandi asmenybė, pamačiusi savo klaidą, tegali prisipažinti klydusi.

7. Tvirtas ir garbingas laikymas duoto pažado, kai tuo tarpu nesubrendėliai visur ir visada bando išsisukinėti. Jų gyvenimas pilnas neįvykdytų ar sulaužytų pažadu, neužbaigtų darbų ir nusivylusių draugų.

8. Sugebėjimas nemaištauti, nenusiminti, nenuleisti rankų dėl akivaizdžių negerovių, kurių tuo tarpu negalima pakeisti. bet ištvermingai dirbti, patikint romėnų patarle, kad: "Lašas po lašo ir akmenį pratašo".

Šios kelios apybraižos jau rodo, kad nelengva subrandžios asmenybės privalumus. Mūsų visų asmenybės yra, tartum mezginys, su daugiau ar mažiau nu-

leistų akučių. Taip, kad vispusiškai pilnutinai subrendusios asmenybės dar nėra buvę ir dabar nėra.

Vaikas — tiesioginis asmenybės brandintojas.

Dabar kyla klausimas: ar tokia asmenybė su visais brandumo požymiais gali išsivystyti, ar tai yra tik fantastinė svajonė, nepasiekiamas idealas?

Atrodo, kad šiame šimtmetyje įvykdyti moksliški tyrinėjimai, susieti su žmogaus gyvenimo pradžia, duoda rimtų vilčių ir realių galimybių susilaukti tikrai brandžių asmenybių, tačiau su sąlyga, jei pavyks nugalėti vieną prietarą, kuris užgožęs tebelaiko žmonių protus. Tas prietaras — tai tvirtas įsitikinimas, kad asmenybės ugdomos ir brandinamos suaugusiųjų tiesioginiu būdu, tiesioginiu veikimu į asmenį: žodžiais, pamokslais, kalbomis, paliepimais, barniais, įsakinėjimais, gąsdinimais, pažadais ir kitokiomis abejotinos vertės priemonėmis, kaip vaikų mušimu, fizinėmis ir moralinėmis bausmėmis.

Marijos Montessori netikėtas praskleidimas "storos užuolaidos", kuri amžiais laikė paslėpusi žmogaus dvasinį gyvenimą ir tikrąją jo raidą, parodė kur glūdi tikroji palaima: asmenybės brandumas ir kas yra tiesioginis ir atsakingas asmenybės kūrėjas, jos brandintojas. Psichologinių mokslų šviesoje išryškėjo, kad ne tėvas ir ne motina, ne kunigas ir ne mokytojas brandina kito asmenybę, o pats jos savininkas. Iš to savaime kyla klausimas, o kada žmogus pradeda asmenybės brandinimo darbą?

Šį darbą žmogus pradeda nuo savo atėjimo į šį pasaulį. Pats intensyviausias asmenybės brendimo laikotarpis šiandien laikomas žmogaus gyvenimo tarpsnis nuo gimimo iki 6 m. amž., įskaitant ir patį gimimo vyksmą. Tačiau neužmirškime, kad, *sėkmingas asmenybės brendimas yra reikalingas specialiai pritaikintos aplinkos ir palankių sąlygų.*

Kaip tėvų, taip ir visų suaugusiųjų pagalba vaikui tegali būti netiesioginio pobūdžio: tai pažinimas jo dvasinio pasaulio plėtros dėsnių, kuriais vadovaudamiesi pajėgsime suteikti reikalingą ir būtiną pagalbą normaliai ir natūraliai asmenybės raidai.

Nežinau kiek iš to bus naudos žmonijai, kai žmogus nusileis mėnulyje, kai tuo tarpu žemėje vyksta nesiliaujančios skerdynės, žudymai, vieni kitų išnaudojimai, neapykanta ir kitokios rūšies blogybės ir niekšybės. Žmonijos istorijoje dar nėra atsitikimo, kad materijaliniai ar techniniai laimėjimai kada nors būtų atnešę žmonėms pastovią taiką ir ramybę. Todėl ir šiandien drąsiai galima tvirtinti, jog jokie civilizaciniai ar kultūriniai laimėjimai neatneš žmonėms nei vidinės, nei išorinės taikos, kol žmogus, žvelgdamas į tolius, negailestingai mindžios ir triuškins perlus po savo kojomis. Kol jis, savo veidu. savo protu ir savo širdimi, neatsigręš į savo įpėdinį — vaiką, aprūpindamas jį reikalinga aplinka, kurios padedamas, vaikas galėtų subrandinti asmenybę su anksčiau minėtais privalumais.

Kitą kartą panagrinėsime aplinkos reikšmę vaiko-žmogaus dvasiniam brendimui. Biologijoje yra toks bendras dėsnis: kiekvienas organizmas, normaliam savo įgimtų galių atsiskleidimui ir išsivystymui, reikalauja, kad jo aplinkoje būtų reikalingi veiksniai ir paskatai. Trūkumas tam tikrų elementų aplinkoje verčia organizmą išsigimti fiziškai arba fiziškai ir dvasiškai.

Iš esmės blogų vaikų nėra — yra tik nepakankama, neveiksminga arba bloga aplinka, kurios veikmėje išsivysto pasigailėtini dvasios skurdžiai ir iškrypusios asmenybės.

Kas norėtų tuo klausimu išsamesnių žinių, jų rasite knygoje (kišeninio formato): E. M. Standing, Maria Montessori her life and work, ketvirtoje dalyje, 16-me perskyrime: The Prepared Environment (paruošta aplinka).

A. ABROMAITIENĖ

PAUKŠTIS
(džiovinti lapai)

ŽIEMA KAUNAS

GYVENIMO NUOTRUPA

RENĖ RASA

Mus visi laikė geriausiomis draugėmis, nes buvom neperskiriamos: sėdėjom klasės vienam suole, per pertraukas vaikščiojome drauge, į vakarėlius viena be kitos nėjome ir net stengėmės vienodai rengtis. Taip jau buvo lemta, kad net abi turėjom tą patį vardą Aldoną. Bet ji vadinosi Dana, o aš — Alė.

Dana buvo susivaldanti, galvojanti, gilaus sąmojaus ir šiaip įdomi bei patraukli mergaitė. Grožio ypatingo neturėjo, bet šviesūs plaukai, mėlynos akys ir kiek užriesta nosytė darė ją tikrą lietuvaitę. Gal didžiausias jos minusas buvo kreivokos kojos, bet šiaip gražiai nulieta. Ji buvo pilna sivimi pasitikėjimo ir mėgo dėmesį, kurio jai ir nestigo. Berniukų tarpe ji turėjo didelį pasisekimą ir kiekvienas jautėsi laimingas gavęs progą palydėti ją namo iš vakarėlio ar kino.

Prieš Daną aš jaučiausi kaip vištelė. Man visada trūko drąsos, niekad nežinojau ką pasakyti, buvau tikra esanti neįdomi ir norėjau būti tokia kaip ji. Tiesa, išvaizdos atžvilgiu negalėjau skųstis, bet... kokia iš to nauda, kai vakarėlyje lįsdavau kur į kampą, kad tik niekas manęs nematytų nešokančios. Dana gi visada šoko.

Gal todėl ir buvom tokios geros draugės, kad viskas mumyse buvo priešinga.

Dana turėjo daug draugų. Jie visi buvo jai ištikimi, atsidavę, lyg riteriai savo damai, o ji buvo jiems gera, maloni ir kiekvienam skyrė dėmesio: ne perdaug, ne permažai, bet su saiku ir vienodai.

Jos draugai į mane žiūrėjo tik kaip į Danos šešėlį, pati aš jiems neegzistavau.

Kartais man būdavo liūdna, nes ir aš norėdavau kam nors patikti, bet šalia Danos manęs niekas nematė.

Vieną dieną, kai po pamokų ėjom abi namo, šaligatviu vaikščiojo aukštas studentas ir kažko laukė. Pamatęs mus jis sustojo ir, žiūrėdamas tiesiai į mane, praleido pro šalį. Aš paraudau ir net supykau, nes žinojau, kad jis ne į mane norėjo žiūrėti.

Bet sekančią dieną jis vėl ten stovėjo. Ir šį kartą nenuleido nuo manęs akių.

— Kvailas, — prunkštelėjo Dana, nes ji jo nesuprato lygiai taip, kaip ir aš.

Bet nuo to laiko mano gyvenimas pasikeitė. Kasdieną laukdavau momento, kai po pamokų pamatysiu aukštąjį studentą. Jis vaikščiodavo vienas, ar su draugu, arba tik stovėdavo atsirėmęs į medį. Nežinau ką jis darydavo mums praėjus, nes nedrįsdavau atsisukti.

Danai tas visas reikalas atrodė juokingas ir ji liepė savo draugams sužinoti, kas tas studentas ir ko jis kasdien ten stovi. Jau sekančią popietę Vytas atskubėjo su naujiena:

— Tai Algis Kairys, neseniai atsikėlęs iš Kauno. Jam Alė primena kažką, bet nesužinojau ką...

— Vaiduoklių jieško — šyptelėjo Dana. — Kodėl nesusipažįsta, jei taip įdomu? Progą visada galima rasti, mes kasdieną ką nors sutinkam...

Bet studentas, atrodė, kitokios progos laukė. Vieną kartą, kai Dana liko bibliotekoje ir aš viena ėjau namo, jis paliko savo stovintį draugą ir priėjo prie manęs.

— Galiu palydėti? — paklausė ir nelaukdamas atsakymo paėmė mano knygas ir ėjo drauge. Mes buvom lyg seni pažįstami, nes kasdieną žiūrėdami vienas į kitą lyg ir susipažinom.

Nuo to laiko prasidėjo mūsų draugystė. Algis neprieidavo tik tada, kai būdavau su Dana.

— Nemėgstu jos, — sakydavo, kai klausdavau kodėl praėjo pro šalį.

— Keistas sutvėrimas! — erzindavosi Dana jo rodomu abejingumu.

Bet aš buvau laiminga. Mudviejų su Dana draugystė lyg atvėso. Pamažu tolom, nors dar vis skaitėmės geros draugės.

Aš buvau savo pirmosios meilės įkarštyje. Atrodė, kad visą gyvenimą užpildė Algis.

Kai atėjo vasara, persiskyrimas buvo sunkus ir skausmingas. Viskas atrodė tragiška. Algis turėjo važiuoti į tėviškę, o ruduo, atrodė, taip nepaprastai toli! Aš verkiau, o jis prašė kasdieną rašyti...

Likau viena. Rašiau ir laukiau jo laiškų, kurie įprasmindavo dienas. Nemačiau kas aplinkui darosi, nes viskas buvo neįdomu. Nepasigedau net Danos, kuri išvažiavo į kaimą pas tetą.Algio laiškai buvo dažni, šilti ir pilni ilgesio. Savuosius gi net ašaromis aplaistydavau.

Taip prabėgo savaitės, pagaliau mėnuo, o aš vis rašiau ir laukiau. Bet Algio laiškai pasidarė retesni ir trumpesni. Rašė padedąs laukuose, skaitąs ir norįs, kad vasara greičiau praeitų. Kartą miestelyje matęs Daną, gal kur čia atostogaujanti, ir jo ilgesys dar labiau paaštrėjęs...

Kai praėjo du mėnesiai, jo laiškai nutrūko. Aš jaučiausi prislėgta, nelaiminga, pilna abejonių ir gyvenimo tragikos.

Pagaliau atėjo ruduo. Tai buvo mano pirmieji metai universitete. Bet aš laukiau ne naujų įspūdžių, o Algio. Ir vieną dieną sutikau, o jam į parankę įsikibusi ėjo Dana.

Daug metų praėjo nuo tos nelaimingiausios mano gyvenimo dienos, bet aš niekada neužmiršau ir neatleidau jiems.

Neramios audros pasaulyje išbloškė mus visus iš normalių gyvenima sąlygų ir atsiradom Amerikoje. Aš buvau ištekėjusi, turėjau du sūnus, gyvenau gerai ir jaučiausi laiminga. Kartais betgi prisimindavau Algį ir kažkoks ilgesys užplūsdavo širdį, lyg būtų gaila neturėjus to, ką galėjau turėti...

— Ko? — klausiau pati savęs ir nežinojau, nes mano gyvenimas buvo pilnas. Bet šešėlis iš praeities nenyko.

Kartą mudu su vyru gavom pakvietimą į draugų vaikų vestuves, kurios turėjo būti Kanadoje. Mūsų vaikai jau buvo paaugę, galėjo pasilikti vieni, ir todėl nusprendėm važiuoti. Aš nusipirkau naują suknelę, labai gražią skrybėlaitę ir vyras juokėsi, kad pati atrodau kaip jaunoji. Buvau patenkinta ir net pati sau atrodžiau graži.

Vestuvėse buvo daug žmonių, visi šoko, dainavo, žavėjosi jaunaisiais ir džiaugėsi atvykę.

Staiga prie mūsų priėjo aukštas praplikęs vyras ir sušukęs "Ale!" apsikabino mane ir pabučiavo. Aš nepažinau jo ir sumišusi įsikibau į savo vyro ranką, lyg ieškodama paaiškinimo, pagalbos...

— Ale! Ale!... — kartojo nepažįstamasis. — Kokia staigmena! Po tiek metų!... Bet tu tokia pati, visai ta pati..., — vėl bučiavo jis ir mačiau, kad jo džiaugsmas ir nustebimas buvo nuoširdūs.

— Ale! — pasigirdo šalimais kitas aukštas balsas ir vėl mane apsikabino ir bučiavo, bet šį kartą jau moteris, stora, plataus veido, kuris dar labiau paplatėjo nuo džiaugsmingos šypsenos. — Tikrai čia tu? Pamanyk... išbėgai..., o tu sakei..., — piktai debtelėjo ji į nepažįstamąjį.

Jie abu kreipėsi į mane pertraukdami vienas kitą, pykosi tarpusavy ir supratau, kad tai vyras ir žmona. Aš tylėjau, šypsojausi, jutau kaip mano vyras spaudžia man alkūnę ir žinojau, kad širdyje jis garsiai kvatojasi iš visos šitos situacijos ir mano ištirpusios atminties.

— Bet nestovėkim čia taip, einam kur atsisėsti, — pagaliau pasiūlė nepažįstamasis, — mes gi tiek metų turim apšnekėti! Dana, — kreipėsi jis į moterį ir... tik dabar supratau. kas jie.

— Tikrai Dana ir Algis? — negalėjau tikėti akimis. Ji buvo praplitusi į visas puses. Jos smarkiai suveržtas kūnas veržėsi per rūbų kraštus, o po plačiai besišypsančiomis lūpomis kabėjo dvigubas smakras. Mėlynos akys buvo nublukusios, o riesta nosytė skendėjo tarp apskritų, kaip sviedinukai, skruostų.

O Algis, mano gražusis studentas, — jis tebebuvo aukštas, bet palinkęs, lyg susimetęs į pečius, iš kurių, ant ilgo kaklo, sukinėjosi jo praplikusi galva. Atrodė lyg kalakutas ir aš norėjau juoktis ir verkti drauge.

Pažiūrėjau į savo vyrą, kuris buvo vidurinio ūgio, kiek pražilęs, bet jaunatvišku juoku blizgančiomis akimis, mačiau jose meilę, džiaugsmą, susižavėjimą manimi ir pasitenkinimą, ir pasijutau tokia laiminga, kad puoliau Danai ant kaklo. apsikabinau Algį ir nežinojau kaip padėkoti, kad juodu vienas kitą pasirinko, kad likau laisva ir laukianti savo vyro, kuris dabar kimiai juokėsi už mano pečių ir, buvau tikra, žinojo ką galvoju...

ALD. PRIŽGINTAITĖ

GAL

Gal susitiksim mes kada dienų vilkstinėj,
Kai tik dalis gyvenimo atliks —
Ir kaip draugai geri rankas paduosim,
Tačiau nuslėpt ar dar galės širdis?...
Ar ji kaip jūra audroje vėl subangavus,
Ir tu matysi, kai pakelsiu aš akis? —
Nusišypsosi gal... ir toj trumpoj minutėj
sugrįš naktis... ir žemėn snaigės kris...

HALINA DIDŽIULYTĖ-MOŠINSKIENĖ

AKIMIRKA

Tu atėjai –
atnešei praeitį
savo žvilgsny
ir
lūpų šypsny. –

Tu atėjai –
susiūbavo beržai,
susiūbavo šermukšnis
ir
rožės raudonos. –

Tu atėjai –
šnerėjo vėjai
tarp praeities lapų
ir
skroblų senų. –

Tu atėjai
ir pasivaideno
jaunystės sapnai...
ir
širdis virpėjo
kaip lapas
pavėjuj. –

ONA NAMIKAITĖ-ANDRIUVIENĖ

PASIILGIMAS

Pasiilgau pavasario mielo
Pirmųjų žibučių miškuos,
Purienom sužydusių pievų,
Giesmės vyturėlio laukuos;

Vasarą sirpstančių saulėj
Saldžių, raudonų, serbentų,
Vosilkų žiedų mano saujoj
Su ryto rasa nuskintų;

Auksinio rudens klevų lapuos,
Žalių, tartum rūtos. rugių,
Gimtosios pirkios dūmų kvapo,
Padangėje gervių garsų;

Rytais tų šalnų sidabrinių
Snieguolių, kaip pūkas lengvų,
Pastogėj žvakučių ledinių
Ir medžių šerkšnu aptrauktų.

VYŽOS

NERIMA NARUTĖ

Buvo graži rudens sekmadienio popietė. Su vyru išėjome pasivaikščioti. Gyvenom užmiestyje. Nugairinti rudens oro geltonavo klevai ir tartum guminės spalvingos pirštinės mėtėsi ant žemės. Mūsų gatvės gale buvo suaugę krūmai ir mažas upokšnis, tikriau sakant, didelis griovys. Pavasarį šio upokšnio gysla patvindavo, gi vasarą ir rudenį riogsojo išdžiūvusi, primėtyta skardinių dėžučių ir stiklo šukių. Dabar buvo pilna spalvingų lapų, atrodė savotiškai gražiai. Dažnai eidavome pro čia, nes vedė takas, ir toliau tęsdavome savo kelionę gražiomis užmiesčio gatvelėmis. Tad ir šiuo momentu ėjome abu šnekučiuodami per mūsų vadinamą "Piestupį". Staiga parkritau ant žemės ir, vyrui pakėlus mane, abu juokėmės iki ašarų. Iš savo bato prakirpimo traukiau šaką, kuri buvo mano parpuolimo priežastis. Nelauktai prisiminiau savo vaikystės nuotykį. Ar žinai, kad aš kartą gyvenime nešiojau vyžas? Jam susidomėjus, pradėjau pasakoti.

"Žinai pats, kad gimiau ir augau mieste, bet vaikystės vasaras leidau kaime. Kaimas man buvo neišsprendžiamas stebuklas, pasaulis, kuriame slėpėsi visa, ką tik vaiko širdis galėjo rasti.

Štai vienos vasaros trumpas epizodas.

Tą ankstyvą vasarą aš su mama atsidūrėme kaime. Buvau tada šešių metų. Mama padėjo senelei namų ruošoje ir laukuose. Gi aš basčiausi po didelę, gražią sodybą, kuri buvo viena iš didesnių ir gražes-

nių sodybų apylinkėje. Čia stovėjo dėdės kalvė, o prie jos saulės spinduliuose maudėsi pilnas "kluonas" baltų dobiliukų, bobutės daržas su traškiais rasotais batvinių lapais ir dideliais spalvingais aguonų žiedais... ir sodas žaliuose obelų skėčiuose, prūdas žalias akis primerkęs. Viskas buvo mano, visi kampeliai ir prie to viso vaikai, piemenėliai. Jie mane pravardžiuodavo miesčionka, nes vis būdavau apauta bateliais, mama bijojo, kad nepasidurčiau kojų. O taip norėjau lakstyti basa. Kad nors su vyžomis, kaip Vincukas, kuris ganė Kubiliaus galvijus, vis būtų geriau. Tokiomis mintimis guodžiau save ir kartą neiškentus prasitariau jam: "Vincuk, kur man gauti vyžas?" "Nagi paprašyk tetos ir nupins, didelis čia apsiavylas, tai ne batas: pora liepos karnų, virvė ir viskas", gavau tokį atsakymą.

Na ir prasidėjo vyžų prašymas. Tuojau pradėjau atakuoti motiną, prašydama vyžų. — Vyžų reikia, jei turi batus, tai ir džiaukis, vyžų mat užsireikė. — Nieko nepešus kaulijau toliau dėdę Joną, dėdę Juozuką ir bobutę. Ir šis vyžų prašymas virto kasdienine malda. Galų gale teta Elzbieta pažadėjo nupinti. Laukiau kaip išganymo, atrodė su vyžomis atsivers naujas pasaulis, o teko ilgokai palaukti.

Šianapiūtė buvo pačiame įkarštyje. Visi nuo anksčtyvo ryto triūsė laukuose. Mamos nemačiau, išeidavo į laukus. Gi aš su bobute buvau namuose. Ir štai tokį vieną rytą, po pusryčių, teta atnešė vyžas. Apvėrė jas apivarais, sutraukė juos ir užmovus kojines uždėjo, užrišo vyžas. Žiūrėjau į savo kojas. Pėda su vyžomis buvo plati, kilpos atsikišę, einant užkliūdavo, bet didelis čia daiktas, galvojau, bet ir aš dabar, kaip visi kaimo vaikai. Sėdėję už stalo prapliupo juoku, kai einant paknapsėjau. Dėdė neiškentęs burbtelėjo: "Žiūrėkite, namuose turime vyžuočių."

Vaikščiojau tą dieną ir kitą laiminga, išdidi. Pasirodžiau visiems, beveik bažnyčion būčiau išvažiavus, tik motina sulaikė. Vakare eidama gulti pasidedu prie lovos, kai tik klėties durys užsidaro ir negirdėt mamos žingsnių, vyžas traukiu į lovą po pagalve. Ir gal taip ir būtų pasibaigę, jeigu ne tas nuotykėlis.

Vieną rytą pabudau anksčiau kaip visada. Saulės spindulėlis žaidė prie klėties langelio, paskui nušoko ant grindų ir bandė užšokti ant lovos. Lauke buvo nuostabus rytmečio giedrumas su paukščių dainomis, ūbavimu. Šokau iš lovos, įsispyrus į šliures su vyžomis rankoje pasileidau trobos link.

"Na kur gi tu, Kaziut, taip anksti, eik dar pamiegoti", išgirdau bobutės balsą.

Ji kepė pusryčiams blynus, kuriuos aš labai mėgau. Įsitaisius patogiame kampe virtuvėje laukiau blyno su dideliu spirgučiu. Kai jau buvau suvalgiusi nebevieną, soti purpsojau ir stebėjau bobutės darbą.

"Kaziut, ar nenuneštum laukan pusryčius? Man reikia daržan lėkti padirbėti", išgirdau bobutės balsą.

"O taip", greitai atsakiau. Tik pamanykite, eisiu su vyžomis ir nešiu pusryčius! Atsakomybė ir pasitikėjimas manimi!

Užrišo man vyžų apyvarus, sutaisė pusryčius: vieną dubenį su blynais, kitą su dažiniu, surišo drobinėn skepeton, suveržė ir padariusi kilpą, kad būtų patogiau nešti, įdavė. Atsargiai paėmiau, nebuvo sunku, tik truputį nepatogu. Bet kas man, juk čia tik už rugių lauko pieva, visai netoli. Išėjau.

Saulė jau buvo gerokai pakilusi. Vienoje pusėje bangavo išplaukę, netoli žydėjimo, rugiai; takelis tiesus, minkštas, gi kitoje pusėje gilokas griovys, išdžiūvęs, priaugęs žalių asiūklių. Vyturėlis čireno, Dievuli, kaip šviesu, gražu... Gerokai paėjus, rugių laukas siaurėjo, mačiau motinos baltą skarelę, tetą ir dėdes guldančius žalius, ilgus pradalgius.

Tik staiga suterškėjo, žnektelėjau ir guliu. Akys raibuliuoja, užpakalis degte dega iš skausmo. Tempiu lūpą ir pasileidžiu į dūdas. Graibau pakaušį, o jame smailas, didelis, skausmingas guzas. Bandau keltis, negaliu, kažkas prirakinęs laiko. Pamažu sėduosi ir va — šunramunės šakelė įlindus vyžos kilpon mane parmetė.. Išpešu, išsiliuosuoju, atsistoju ir dairausi neštu pusryčių. Ir štai matau, kad blynai griovin nuriedėję. Raudu, šlubuoju ir šnabždu. "O jūs prakeiktos vyžos, prakeikčiausios pasaulyje vyžos, kad aš daugiau jus nešiočiau...", taip kalbėti buvau išmokus iš piemenų. Pusryčių ryšulys buvo ilgas, suplotas ir varvėjo sušlapęs taukais. Ašaros rieda, nesiliauja ir taip einu prie motinos.

Tą dieną pusryčiams visi grįžo namo. Motinos paguosta sėdėjau kampe prie stalo, tylėjau ir žiūrėjau į savo vyžotas kojas. Kai visi pavalgę grįžo prie darbų, aš atsinarpliojau vyžas, užsimoviau batus ir pasileidau sodo taku prūdo link. Priėjusi paleidau vieną, paskui kitą vyžą gelmėn. Prūdas, lyg laukdamas, gurgt, gurgt nurijo ir vėl jo burna užsitraukė žaliais maurais. Taip ir pasibaigė mano vyžų pasaka.

Jau buvome kelis kartus praėję namus, kai aš baigiau savo pasakojimą ir pridūriau: "Ach, kaip būtų miela dar kartą užkliuvus už šunramunės šakelės parkristi gimtojo sodžiaus takelyje ir išlieti savo ilgesį ir sielvartą. Vyras man nieko nesakė, tik mačiau jo akyse ašaras. Supratau, kad mus abu jungia tas pat ilgesys ir bendri vaikystės atsiminimai.

☆ ☆

☆

"Nepriklausomos Lietuvos" redaktoriui

JONUI KARDELIUI

mirus, jo žmonai ELZBIETAI KARDELIENEI

reiškiame gilią užuojautą —

"MOTERS" redakcija

PROF. DR. VANDA DAUGIRDAITĖ-SRUOGIENĖ

buvo iškilmingai pagerbta J. A. V. Auroros universitete, kuriame dešimtį metų dėstė prancūzų ir rusų kalbas. Pagerbtuvių vaišėse dalyvavo profesoriai, miesto atstovai ir vyr. kursų studentai. Buvo pasakytos padėkos kalbos ir įteiktos dovanos. Taip pat jos garbei buvo dedikuota mokyklos metraščio 75-ji jubiliejinė laida. Turėdama daugiau laiko numato jo daugiau skirti Lietuvos istorijos rašymui ir savo velionies vyro, raš. Balio Sruogos, raštų tvarkymui. Jau nuo 1919 metų ji dirba pedagoginį darbą ir plačiai bendradarbiauja spaudoje. Yra parašiusi daug istorinių straipsnių ir išleidusi istorijos knygų. Šiais metais profesorei sukanka 70 metų. Nuoširdžiai sveikiname linkėdamos dar daug darbingų metų.

LF Bičiulių vakaro programos dalyviai (iš k.): Ž. Brinkienė, D. Mackialienė, R. Apeikytė, prof. R. Sealey ir Danguolė Sadūnaitė-Sealey, A. Pavasaris, Alė Rūta ir J. Gliauda. Foto P. Gasparonio

Marija Gailiušytė š. m. gegužės mėn. Laval Universitete, Quebec, įsigijo Magistro laipsnį — M. A. su pagyrimu cum laude iš prancūzų kalbos ir literatūros. M. Gailiušytė yra studijavusi prancūzų kalbą du metus Sorbonos ir Strasbourgo universitetuose Prancūzijoj. Tuo pačiu metu mokėsi ir vokiečių kalbos Goethe's Institute Paryžiuje ir Viennos universitete.

M. Gailiušytė apkeliavo vakarų Europos kraštus. Begyvenant Europoj, gyvai reiškėsi lietuvių veikloj talkininkaudama jaunimo stovykloms bei organizacijom.

Grįžus į JAV dėstė prancūzų kalbą ir civilizaciją Notre Dame College, kur ir įsigijo bakalauro laipsnį. Nuo šių metų rudenio M. Gailiušytė dėsto Cleveland State Universitete prancūzų kalbą ir literatūrą. Studijas tęsia toliau siekdama daktarato.

M. Gailiušytė yra taipogi baigus Clevelando muzikos mokyklą, kur įsigijo diplomą iš piano ir teorijos. Šiuo metu mokosi ir toliau muzikos ir turi savo mokinių.

Ponia Daužvardienė buvo ypatingai pagerbta Chicagoje esančių konsulų žmonų ir moterų konsulių klubo (Chicago Consular Corps Ladies Club) susirinkime įvykusiame š. m. sausio 16 d. Meno Institute (Art Institute) Chicagoje. Jei buvo įteiktas adresas pasirašytas sekretorės Jayne de la Huerga, Domininkonų Respublikos garbės konsulo žmonos, ir penkių buvusių pirmininkių: Ann Lamboey, 1964 — Olandijos Generalinio Konsulo žmonos, Margareta Jarnstedt, 1965, Švedijos Gen. konsulo žmonos, Vera Peterson, 1966, Danijos Gen. konsulo žmonos, Nevin Tuncer, 1967, Turkijos gen. konsulo žmonos, ir Synnove Koren, 1968, Norvegijos gen. konsulo žmonos.

Be adreso, buvo paskaitytas ir įteiktas specialiai ponios Lambooy parašytos poezijos gabaliukas.

Be raštų ir komplimentinių žodžių, buvo įteikta ir papildoma dovana — brangių perlų eilutė. Juos įteikė visų Klubo narių vardu garbės pirmininkė ponia Elfi Betz, Vokietijos gen. konsulo (Chicagos Konsularinio Korpuso Dekano) žmona ir pirmininkė ponia Koren, pavadindama jų gavėją "pearl".

Prof. Dr. Marija Alseikaitė-Gimbutienė

"Los Angeles Times" (J.A.V.) dienraštis kiekvienais metais parenka *Woman of the Year*. Trylikai moterų pasižymėjusių mokslo, meno ir kitose srityse yra įteikiami garbės diplomai. Šiais metais parinktųjų tarpe yra ir lietuvė mokslininkė *dr. Marija Alseikaitė-Gimbutienė*. Gimusi Vilniuje, Lietuvoje, ten pat studijavo archeologiją ir kalbas. Daktaro laipsnį gavo Tuebingen'o universitete Vokietijoje. Studijas gilino Vakarų Europos universitetuose. Atvykusi į J.A.V. dirbo Harvard universitete. Nuo 1963 m. persikėlė į Kaliforniją, kur buvo paskirta U. C. L. A. profesore. Nuo 1966 m. buvo paskirta to paties universiteto archeologijos muziejaus kuratore, kur jos rūpesčiu buvo įsteigtas ir lietuvių liaudies meno skyrius. Yra parašiusi daug straipsnių ir knygų nagrinėjančių Europos proistorę, iš jų pažymėtinas veikalas "Bronze Age Cultures of Central and Eastern Europe".

New York'o jaunųjų kanklininkų ansamblis: iš k. E. Girnys, A. Stakanytė, A. Bružinskaitė, R. Lebevaitė, R. Tonytė. Nuotr. C. Tamošaičio

Ponia Daužvardienė yra viena iš Consular Corps Ladies Club organizatorių (prieš 9 metus), ir nuolatinė jo patarėja bei programų rengimo (Program and Public Reletions) komiteto pirmininkė.

Alicija Kaufmanaitė, lietuvaitė iš Argentinos, yra pasižymėjusi sportininkė - atletė. Ji yra dalyvavusi kelios olimpijadose su Argentinos sportininkais.

Sol. Vanda Stankienė ir H. Paškevičius po gražiai išpildytos programos Inžinierių ir Architektų baliuje Los Angeles. Solistė yra neseniai išleidusi naują savo įdainavimų plokštelę.

Danguolė Sadūnaitė ir prof. R. Sealey buvo Los Angeles Fronto Bičiulių suruošto Literatūros-Muzikos rečitalio svečiais. Iš losangeliečių gražiai pasirodė **A. Pavasaris** — solo dainomis ir pianistė **Raimonda Apeikytė.**

M. Gorodeckaitė yra baigusi sociologiją Venecueloje. Londone, Anglijoje gavo daktaro laipsnį ir yra pakviesta dėstyti į St. John's universitetą Newfoundlande, Kanadoje.

Jadvyga Kuncaitienė dėsto kalbas Puerto Rico universitete, San Juan mieste.

ADELAIDĖS LIETUVĖS

AVA SAUDARGIENĖ

Metų pabaigoje, Adelaidėje įvyko Australijos lietuvių Meno Dienos ir apylinkių atstovų suvažiavimas. Atvyko lietuviai iš didelių ir iš mažų miestų ir tie kurie gyvena "buše". Visais atvykusiais rūpinosi, maitino, migdė ir net vežiojo Adelaidės moterys. Jų darbas neapskaičiuojamas, neatlyginamas, joms ir gėlių niekas neįteikė.

Norėdama susipažinti su tomis, kurių svetingumas leido įvykdyti tą didžiulį sąskrydį, vieną dieną užsukau į Lietuvių Namus ir įkišau galvą į virtuvę. Susipažinau su tomis, kurios dieną ir naktį triūsėsi virtuvėje, maitino posėdžiaujančius apylinkių atstovus kiekvieną dieną, paruošė vakarienes visiems choristams, jaunimui, sportininkams, studentams. Be to, ir kiekvienas kitas užsukęs į barą troškulio nuraminti, galėjo gauti lietuviškų skanėstų žemomis kainomis. Minutei, kitai nutraukusios darbą, jos parodė man virtuvę, papasakojoj apie savo veiklą ir apie savo vargus.

Adelaidės Moterų Sekcija įsikūrusi 1952 m. narių sąrašų neveda, nes visos lietuvės gyvenančios Adelaidėje yra tos sekcijos narės. Branduolį su-

daro 9 narės, kurios vadovauja socialiniams ir kultūriniams bendruomenės reikalams. Svarbiausias jų darbas yra ligonių globa ir džiovininkų Vokietijoje rėmimas. Maistu aprūpinamos savaitgalio mokyklos, kur mokiniai gauna moterų paruoštus priešpiečius nemokamai. Nemokamai paruošia vakarienes abiturientų pobūviui, motinos dienos minėjimui ir Kalėdinei eglutei. Kalėdų proga vaikai gauna po dovanėlę, o du geriausiai mokslą baigę abiturientai po lietuvišką knygą.

Savo lėšomis gerai įruošta virtuvė yra moterų pasididžiavimas. Tai erdvus, šviesus kambarys, su daug spintelių išrikiuotų pasieniais, didelė elektrinė krosnis ir du šaldytuvai. Virtuvės vidury ilgas, švarus stalas ir geros kėdės leidžia patogiai, be trukdymo dirbti kelioms moterims vienu metu. Spintelėse tvarkingai sudėti indai, kurių užtektų vienu metu pavalgydinti tris šimtus asmenų.

Ši sklandžiai dirbanti sekcija daro apie 4.000 dol. metinės apyvartos ir turi gryno pelno apie 1.500 dol. Pajamos yra iš bufeto, įvairių parengimų metu, vestuvių vaišių, gegužinių ir savaitgalio pietų, kuriuos pastoviai valgo apie 20 žmonių. Kasmet moterys suruošia kartūno balių, skirdamos trims geriausioms kartūno suknelėms premijas, žiemos balių, ir metinį balių su madų paroda. Moterų baliai yra populiarūs ir duoda daugiausia pelno.

Vienintelis dalykas, kurį moterys tikisi aukomis įsitaisyti, tai vėsintuvo aparatūra virtuvėje.

Pirmoji sekcijos pirmininkė ir organizatorė buvo p. E. Reisonienė. Šiuo metu jau antrus metus pirmininkauja p. R. Bajorūnienė. Jos bendradarbės: vicepirmininkė E. Bernatienė, sekretorė K. Garbaliauskienė, kasininkė M. Navakienė ir įvairiems reikalams pp. E. Reisonienė, O. Raginienė, N. Umierienė, B. Vabolienė ir N. Varnauskienė.

Biblioteka priklauso bendruomenei. Didelis, jaukus kambarys knygų lentynomis apsuptas, stalas apkrautas periodiniais leidiniais. Čia irgi tvarką veda moteris, E. Reisonienė — bibliotekos vedėja, kuri ne tik yra knygų mylėtoja, bet ir gera bibliotekininkė.

Lietuviškos knygos sužiuro į mane iš visų lentynų. Čia seni ir nauji leidiniai, vaikams literatūra, žurnalai, savaitraščiai. O Australijos leidinių tarpe ir mano tik ką Kultūros Tarybos išleista knyga "Buvo Broliai Devyni!"

E. Reisonienė teikia nekieno neatlyginimą patarnavimą skaitytojams. Kiekvieną savaitgalį ji išduoda knygas skaitymui, nurodo tėvams, kurios knygos tinkamos jų vaikams ir parduoda naujus leidinius. Jos atsakomybėje yra širš 1.500 nuosavų bibliotekos knygų ir virš 500 pardavimui. Ji aprūpina biblioteką naujais leidiniais, juos išrašydama iš leidėjų. Naujų knygų pirkimui lėšos sudaromos iš pelno, gaunamo parduodant knygas, lietuviškus suvenyrus ir plokšteles, iš literatūrinio vakaro ruošiamo sykį į metus, loterijos, knygų turgaus ir iš aukų. Pastovių skaitytojų yra apie 60, tik mažai jų tarpe jaunimo ir vaikų, — nusiskundė p. Reisonienė.

A. A. SOFIJA SMETONIENĖ

LIETUVOS VALSTYBĖS

PREZIDENTO ŽMONA

Gruodžio 28 d. 1968 m., sunkios ligos išvarginta, tyliai užgeso Sofija Smetonienė Clevelande Šv. Vincento ligoninėje, savo artimųjų ir clevelandiečių lietuvių lankyta ir globojama.

Sofija Smetonienė gimė 1885 m. sausio 13 d. senųjų Lietuvos bajorų Chodakauskų šeimoje Gavėnonių dvare, Pašvitinio valsč., Šiaulių apskr. Užaugusi tarp šlamančių medžių ir žaliuojančių laukų, ji mylėjo gamtą ir aplinkinius žmones, kuriems visuomet rasdavo malonų žodį ir širdyje užuojautą.

Gavėnonių dvare jos pirmas mokytojas buvo studentas Antanas Smetona, kuris ją paruošė į Mintaujos gimnaziją. Pabaigusi aštuonias klases, ji ištekėjo už Antano Smetonos, kuris buvo, lyg paties Dievo jai pasiųstas. Visą gyvenimą ji buvo jo palydovė, pavyzdingiausia motina ir tvarkinga šeimininkė. Ji užaugino dukterį, Mariją Smetonaitę-Valušienę ir sūnų Julių Smetoną, pas kurį gyveno išeivijos metu iki amžiaus galo.

Į velionės laidotuves atvyko jos artimieji — Marija Valušienė iš New Yorko, sesuo Jadvyga Tūbelienė iš Miami, Lietuvos atstovas Washingtone, Juozas Kajeckas ir ALT'o pirmininkas inž. Eugenijus Bartkus.

Prie jos karsto, kuris skendėjo gėlėse, stovėjo garbės sargyboje A.L.T. S-gos nariai, skautės akademikės, skautininkės ir D. L. K. Birutės Dr-jos atstovės, Čiurlionio ansamblis giedojo giesmes ir atsisveikino daina "Lietuva brangi..."

ALTo Clevelando skyriaus pirmininkas Jaunutis Nasvytis pravedė atsisveikinimo iškilmes, tardamas atsisveikinimo žodį velionės atminimui.

Lietuvos diplomatinės tarnybos vardu įspūdingą kalbą pasakė Juozas Kajeckas . Paduodu čia jo kalbos ištrauką:

"Velionė S. Smetonienė jaunystėje, kada dėl svetimųjų įtakų ne vienas žūdavo lietuvybei — jos velionės nesuviliojo. Iš visų jos namuose žinomų kalbų jai arčiausia širdies buvo Birutės kalba. Ji savo likimą sujungė su būsimu Nepriklausomybės akto signataru ir būsimu Lietuvos valstybės prezidentu. Ji pačioje Lietuvos širdyje — Vilniuje įsijungė į lietuvių kultūrinę veiklą, į vaidinimus, į chorą (ji turėjo labai gražų balsą. Choro dirigentas buvo tada M. K. Čiurlionis. J. N.).

"Lietuvos laisvės laikais prezidentienė pasižymėjo šalpos ir gailestingumo darbais. Ji buvo jautri artimo nelaimei. Ji visokeriopai gelbėjo pagelbos reikalingus. Ji nelaimingiesiems tautiečiams širdį ne šaltą turėjo.

"Likimo nublokšta į svetimą kraštą, į pakitėjusią kuklią būklę, ji nemėgo skųstis. Ji sielojojsi tik dėl Lietuvos ir kartu nukreipė dėmesį į pamiltus anūkus. Ji jiems daug širdies parodė...

Jos atminimą geriausiai pagerbti galime, tikėdami, kaip Jinai, Lietuvos būsimu prisikėlimu. Kad jai būtų lengviau ilsėtis toli nuo tėvynės, nors ir svetimoj šaly, aš laikau didele garbe atvežti nors žiupsnelį Lietuvos žemelės, kurią ji taip dideliai mylėjo. (Kalbėtojas įdėjo į karstą žemę iš Rasų kapų Vilniuje).

Toliau ALTO vardu kalbėjo pirmininkas inž. Eugenijus Bartkus, ALTo Sąjungos centro valdybos vardu K. Karpius, JAV L. B-nės abiejų Clevelando apylinkių vardu ir P.L.B. valdybos vardu — dr. Antanas Butkus, Karių Ramovės ir gen. S. Dirmanto vardu V. Knistautas, L. Atgimimo Sąjūdžio vardu Z. Peckus, D.L.K. Birutės Dr-jos vardu Veronika Nagevičienė ir artimųjų vardu labai jautriai kalbėjo dr. Algirdas Nasvytis. Atsisveikinimas užbaigtas tautos himnu. Sekančią dieną gedulingas Mišias atnašavo trys šv. Jurgio parapijos kunigai. Giedojo solistė Juzė Krištolaitytė - Daugėlienė.

Visų Sielų kapinėse dar žodį tarė Lietuvos atstovas Washingtone Juozas Kajeckas ir kun. Žemaitis.

A. a. Sofijos Smetonienės pagerbimui sausio 5 d. Clevelande Music Settlement salėje buvo suruoštas koncertas, kurio programą išpildė velionės anūkas, žinomas plačiame pasaulyje pianistas Antanas Smetona ir smuikininkas Andreas Roehn. Koncertas pradėtas Šopeno gedulingu maršu, kurį jautriai išpildė Antanas Smetona savo Močiutei pagerbti.

Sofijos Smetonienės vardą įamžinti tuojau pat birutietės surinko aukų Lietuvių Fondui Čikagoje, Miami lietuvės taip pat savo įnašą pasiuntė Lietuvių Fondui.

J. Narūnė

GRAŽINOS TULAUSKAITĖS "VAKARĖ BANGA"

PR. NAUJOKAITIS

Penktoji Gražinos Tulauskaitės lyrikos knyga "Vakarė banga" ateina pas poezijos mylėtojus po gerokos 10 metų pertraukos nuo anų "Rugsėjo žvaigždžių", laimėjusių Liet. Raš. Draugijos premiją (visuotiniu draugijos narių balsavimu) ir sukėlusių audrą... Audrą ne tiek dėl pačios knygos vertės, kiek dėl to, kad premija teko ramiai lyrikei, stovinčiai šalia anų kovingųjų srovės, kurie skelbiasi vieni galį atstovauti šio laiko generacijai. Ta neigiamoji, nesąžininga kritika buvo autorės skaudžiai išgyventa... Ir tikrai reikia džiaugtis, kad griaunamajai kritikai nepavyko Gražinos Tulauskaitės galutinai nutildyti. Kad ir po ilgesnės pertraukos štai vėl turime "Vakarę bangą", kupiną kūrybinių polėkių. Tai eilėraščiai, kaip rodo datos, parašyti 1966-67 metais. Iš viso jų — 107.

Ir šiame rinkinyje G. Tulauskaitė lieka ištikima savo ankstesniam subtilumui ir grakščiai klasinei formai, tik su nežymiais nukrypimais į laisvesnį eiliavimą. Širdis ir daina — tai du pagrindiniai knygos motyvai, vedamosios gijos. Lyrikė lengvai randa "žodį žydintį" ir moka jį "įpinti į eilėraštį" (30 p.). Širdimi ji priima gyvenimo reiškinius, širdimi reaguoja: "Širdy liūdnas dainas nešu kaip žiedus vyšnių" (79 p.), "Kaip knygą atvirą vartau neramią savo širdį" (11 p.), "O širdis dar pati neužmiega. Ji dabar kaip tik plazda greičiau..." (9 p.), "Kadaise širdis mano tarė: dainuoti jau mudviem gana..." (7 p.), "Manęs negali nemylėt, jei tau širdimi vis dainuoju" (21 p.), "O aš pati jums dalinu savus sapnus bangom dainų, kurias kaip gintarą semiu iš neramios širdies gelmių" (20 p.), "Ir širdis nebežino kaip plakti, kai vėl alpsta sode pilnatis" (39 p.).

Kas širdimi gyvena, širdimi priima džiaugsmą ir praradimus, tam nuolatiniai bendrakeleiviai yra kančia ir ilgesys. Ir G. Tulauskaitei iš šitų šaltinių trykšta gaivi kūrybos srovė:

Kaip bitė iš gėlių taurių
Sau medui semia sulčių,
Aš iš širdies žaizdų, vis atvirų,
Ir ilgesio nemirštančio kuriu,
Kad saulės siekdama, į naktį
neįpulčiau (99 p.).

Nenuostabu, kad šitų dainų yra eleginis tonas:

Visų pavasarių žiedai
Pražysta ilgesiu manuoju.
Tai mano paslaptį žinai,
Kodėl liūdnai dainuoju (79 p.).

Ne tik nepasiekiamo ilgesys, bet ir nusivylimai, sudužusios iliuzijos yra liūdnų posmų priežastis: "Visa tai, kuo kaip vaikas tikėjau, suliepsnojo klasta ir melu — per vėlai supratau, kad reikėjo neieškoti čia rojaus gėlių" (81 p.). "Iš žvaigždžių tik pelenai čia lieka" (41 p.), audros čia sudaužo net uolas, nėra giedros piktam debesy, čia esi tik praskrendantis paukštis, (49 p.), jaunystė ir laimė praėjo, ruduo vienas vaikšto alėjom ir dainuoja dainą, kurią galvojo dainuoti du žmonės, kol laime tikėjo (37 p.).

Tačiau G. Tulauskaitės kančia yra džiaugsminga (81 p.), su viltimi, neprarandanti prasmės. Gal labiausiai ją džiugina kūrybinis pajėgumas, savo kilnesnio pašaukimo supratimas, lankininkai pasakytų — užsiangažavimas:

O tuo tarpu renku vis dienas
Į posmus, kaip gėles į puokštes:
Gal kas nors juose saulę suras,
Kad dainuoti galėtų ir juoktis (108 p.).

Gyvenimo trapumo pajutime, kad gegutė netrukus paskutinę minutę iškukuos ir pačiai autorei, vis dėlto skamba šviesūs tonai:

Bet kol žemės svečiu galiu būti,
Tol širdis negailės jums dainos
(117 p.).

O ta daina autorės lūpose — lyg gaivus pavasario vėjas! Daina nuolatos skamba, įprasmina gyvenimą, guodžia, ramina, pakelia, iš nevilties išveda, pašaukimą vykdo. Pati autorė dainuoja beveik kiekviename puslapyje, ji girdi dainuojant miškus, vandenis, vyturius, volunges, vakarus ir rytus, jaunystę ir rudenį. Ir nuostabiai ji jautri dainuodama. Kai kas sako: gal ir perdaug to dainavimo... Bet toji širdies daina ir nepailstantis dainavimas, kad galėtų žmogus gyventi, niekados nepavytas mirties (108 p.), tikėjimas, kad ir po mirties daina amžinai pasiliks, jau įgauna nekasdieninę prasmę.

Kokių gilių filosofijų, neatspėjamų mįslių, egzistencinio pesimizmo — veltui ieškotume G. Tulauskaitės kūryboje. Jos tematika neplati, ribojasi asmeninėmis buities nuotaikomis, žvilgsnis prabėga nuo jaunystės iki mirties, pulsuoja noru gyventi, nuaidi melancholija dėl negrįžtančios jaunystės ir sudužusių iliuzijų. Tačiau visa tai yra giliai žmoniška ir artima. Kai kur asmeniškasis pradas toks uždaras, kad net sunku suvokti autorės emocijas ir nuotaikas. Tuo atžvilgiu eilėraščių skaičiaus rinkinyje sumažinimas būtų buvęs tikslingas. G. Tulauskaitė turi lengvą grakščią eilėraščio formą, atsineštą dar iš anų universiteto laikų laisvoje Lietuvoje, kai buvo prasivėręs tikras poezijos pavasaris. Viena iš tų skardžiųjų, žaviųjų lakštingalų, su "Paklydusiais žodžiais" debiutavusi jau 1934 metais, buvo ir G. Tulauskaitė. Tradicinio kelio poetė laikosi ir penktajame rinkinyje, vis išlikdama skambi ir jautriai nuotaikinga savo posmuose.

☆ ☆ ☆

Gražina Tulauskaitė, VAKARĖ BANGA, lyrika. Išleido Lietuvių Dienos, Hollywood, Cal., 1968 m., 128 psl., kaina 2 dol..

Poetė **Gražina Tulauskaitė-Babrauskienė** (tautiniai rūbai austi dail. A. Tamošaitienės)

ATGYJA TAPYTŲ PAVEIKSLŲ FIGŪROS

K. PAŽĖRAITĖ

(Aldonos Valeišaitės mokyklos spektaklio proga)

Aldona Valeišaitė, įžymi išraiškos šokio menininkė, nors dar jauna, nebesirodo scenoje. Tačiau jau septyneri metai, kai Jaunimo Centre, Čikagoje, veikia jos studija. Čia Valeišaitė moko mergaites ritminės gimnastikos ir išraiškos šokio. Savo mokinėms ji nurodo pagrindines taisykles, o jos paskui pačios kūrybiškai reiškiasi, tą pačią idėją savotiškai individualiai interpretuodamos. Kaikurios jos mokinės smarkiai pažengė šio šokio srityje, pavyzdžiui, Kristina Žebrauskaitė ir Danutė Bruškytė, kurias jau vejasi nauja talentinga šokėja Aldonos Valeišaitės 11 metų dukrelė Danutė Brusokaitė. Žebrauskaitė jau studijuoja tą šaką universitete ir ruošiasi bakalauratui, pasirinkusi kūno kultūros mokytojos specialybę.

Man teko matyti kelis Aldonos V. studijos spektaklius, kuriuose patyriau daug estetinio pasigėrėjimo.

Šių metų spektaklis įvyko Jaunimo Centre lapkričio 10 dieną vaikų laikraštėlio "Eglutės" naudai, suorganizuotas Putnamo Seselių rėmėjų.

Pranešėjai Stasei Petersonienei įžangos žodį tarus, scenoj pasirodė Danutė Bruškytė, Loreta Banytė ir Nijolė Žemaitytė su improvizuotais degalais, pašokdamos sūkuringą Ugnies Šokį pagal De Falla muziką. O pagal Khachaturian muziką atliko Kardų Šokį visa grupė — Gailė Aleksaitė, Danutė Bruškytė, Danutė Brusokaitė, Loreta Banytė, Liusė Rimavičiūtė, Silvija Žemaitytė, Nijolė Žemaitytė. Ta pati grupė, prie kurios prisidėjo 4 metų Mirga Rimavičiūtė, išpildė pagal Debussy garsų Jūros Šokį, kuris bene buvo savo dinamiškumu įspūdingiausias. Čia Danutė Bruškytė, mirguliuojančiu žibučiais kostiumu, pradžioje vaizdavo lyg jūrų gelmių egzotišką augalą, kuris pavirto į jūrų žvaigždę, o galiausiai Danutė, savo improvizuotame viesulingame šokyje, išryškėjo esanti undinė. Mažytė Mirga pralėkė per sceną jūrų arkliuku. O kitos mergaitės ritmingai sūpuodamos spalvingus vualius, vykusiai pavaizdavo jūros bangas.

Reikia pasidžiaugti, kad Valeišaitė į savo programą buvo įtraukusi ir lietuvį kompozitorių Stasį Vainiūną, pritaikiusi jo Mažąją Vabzdžių Siuitą išraiškos šokiui, savotiškai ją interpretuodama. Pianistas Mongirdas Motekaitis šią siuitą pateikė fortepianu specialiai šiam Valeišaitės spektakliui. Originali, savotiška muzika, kurios įtakoje visa grupė gražiai pasirodė.

Antroj daly Danutė Bruškytė atliko du solo numerius. Varese muzika ją nuteikė, panaudojus vaikišką tunelį, išreikšti paties judesio idėją.

Paskutinis numeris patiko visiems savo originalumu ir moderniškumu. Tai buvo Elektroninė Poema pagal Varese muziką, kurią atliko visa grupė.

Grupinių šokių choreografiją ir kostiumus sukūrė bei sukombinavo Aldona Valeišaitė. Solo šokių choreografiją ir kostiumus sukūrė pačios išpildytojos. Muzika Petro Alekso. Jono Butvilo pritaikintų šviesos efektų ir Valeišaitės išlaikytos kompozicijos dėka atrodė, lyg scenoje, vienas po kito, atgyja dailininkės tapytų paveikslų figūros.

Seselių Rėmėjų Čikagos Apygardos pirmininkei Marijai Remienei dėkojant Aldonai Valeišaitei už įdomų spektaklį, žiūrovai pritarė gausiais plojimais. Valeišaitė buvo pagerbta rožių puokšte.

Dar reiktų pridurti, kad Milwaukee vykstančiame kasmetiniame tautų šokių festivalyje dalyvauja ir A. Valeišaitės mokinės.. Šiais metais jos sėkmingai pašoko, tautiniais drabužiais apsirengusios, Blezdingėlę.

Antikiniai rėmai

KAIP SVARBŪS RĖMAI?

Nežiūrint vis didesnio susidomėjimo įvairiais paveikslais, maža dalis meno mėgėjų kreipia reikiamą dėmesį į rėmus, kurių paskirtis yra iš dailininko kūrybos išgauti geriausią efektą. Rėmai ne tik turi iškelti, išryškinti geriausias paveikslo savybes, bet ir duoti gracingą perėjimą tarp paveikslo ir paviršiaus, kuriame jis kabo.

Jau senovės egiptiečių, persų skulptūriniai reliefai buvo aprėminami, bet tie rėmai buvo kaip architektūrinis elementas. Tik italų Renesanso laikotarpį galime lakyti pirmųjų rėmų pradžia.

Viena svarbi rėmų ypatybė — patvarumas. Bet rėmai turi atlikti ir kitą svarbią funkciją — apsaugoti paveikslą. Nežiūrint to, maža dalis senųjų paveikslų tebeturi originalius rėmus, nes paveikslai buvo dažnai išimami iš savo originalių rėmų ir pakeičiami kitais pagal vėlyvesnio laikotarpio madą.

Nemažai šių dienų dailininkų patys pritaiko savo paveikslams rėmus. Dailininkas James Wistler ne tik pats padarė ir pritaikė savo paveikslams rėmus, bet juos pasirašė familiaria Wistleriui "peteliške". Tas parašas teikia paveikslui vertės, retas paveikslo savininkas ryžtasi tuos originalius rėmus pakeisti.

Įrėminimas, pakabinimas ir apšvietimas gali paveikslo vertę pakelti ar sumažinti, duoti kambariui atatinkamą atmosferą, parodyti savininko skonį.

Geri rėmai turi gerai tikti paveikslui, neatkreipdami į save dėmesio. Henry Heydernyk, žinomas paveikslų rėminimo specialistas, įrėminęs visą eilę garsių meno kūrinių, parašęs ta tema knygą ir pasirodęs televizijoje, yra išsireiškes, kad rėmai gali būti liūdni ir juokingi, viliojantys, kaip koketė moteris, rimti kaip puritonas kunigas, šilti ir lankstūs, kaip medžiaga ar šalti ir trapūs kaip ledo varveklis.

Rėmų paskirtis daug svarbesnė negu tik laikyti paveikslą ant sienos. Be pirmosios funkcijos — iškelti, išryškinti gerasias paveikslo savybes, rėmai turi atstoti gracingą perėjimą tarp paveikslo ir paviršiaus, kuriame jis kabo, nežiūrint situacijos, pozicijos ir medžiagos. Paveikslo rėmai gali atrodyti visai tinkami dirbtuvėj, bet visai netikti kambario aplinkoje.

Dažnai iškyla klausimas, kas yra svarbiau: paveikslas ar kambario dekoravimo schema. Kaip kad ir bendrai dabartinė pažiūra į dekoravimą, kad nebūtina laikytis vieno stiliaus, istorinio perijodo ar formulės, įrėminant paveikslus, taip pat nebūtina laikytis griežtų taisyklių. Berta Schaeffer, meno galerijos savininkė ir žinoma dekoratorė sako, kad jei paveikslui tinka septyniolikto šimtmečio rėmai, jis gali būti taip įrėminamas ir moderniame kambary. Paveikslų grupės gali būti rėminamos skirtingais rėmais, tik jie turi savyje harmonizuotis.

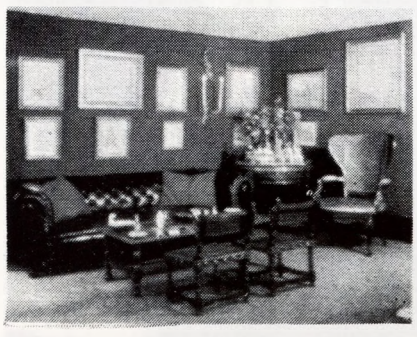

Rėmai gali pabrėžti paveikslo svarbą kambaryje. Sunkūs rėmai aliejinį paveikslą padarys dominuojančiu, lengvi, turį sąryšio su kambario architektūra, ne taip išsiskirs. Fonas taip pat nustatys paveikslo ryškumą kambary. Raštuotas, tapetuotas fonas tinka tik dideliam stiprių spalvų aliejiniam paveikslui. Čia rėmai turi tarnauti kaip atskyrėjai.

Sienos spalva taip pat nustatys paveikslo ryškumą. Kontrastinė sienos spalva paveikslą išryškins, harmonizuojančios spalvos sumažins paveikslą ir jo ryškumą.

Abstraktai tinka įrėminti plačiais medžio rėmais, išpjaustinėtais primityviais, stilizuotais afrikiečių, polonezičių inspiruotais ornamentais. Tokie rėmai gerai išskiria paveikslą iš kitų kambaryje dominuojančių daiktų: lempų, didelių augalų ir kt.

Reprodukcijos gali būti įrėminamos, kaip originalai. Jei ne tokios ryškios — ir rėmai turėtų būti lengvesni.

Kita reprodukcijų įrėminimo pažiūra sako, kad jos turėtų būti moderniai įrėminamos. Dailininkas ir meno kritikas Frederikas Taubes sako, kad ypatingai aliejinių paveikslų reprodukcijos turi būti įrėminamos siekiant originalumo. Apsaugai reprodukcijos dedamos po stiklu arba padengiamos laku.

Anglų autorius Gilbert Keith Chesterton yra pasakęs, kad menas yra ribotas, paveikslo esencija yra rėmai. Gertrude Stein nesutinka su ta filosofija, jos nuomone kiekvienas menininkas nori, kad jo paveikslas neapsiribotų rėmais, bet būtų gyvas už jo ribų.

Žinomas meno rinkėjas Henry Pearlman turėjo sienas nukabinėtas tuščiais rėmais. Jo aiškinimu, rėmai meniški, padaryti tikrų meisterių, pašventusių tam darbui daug laiko, neskubant, kaip kad mes. Tas pats Pearlman į vienus didelius rėmus originaliai įrėmino septynis Cezanne piešinius.

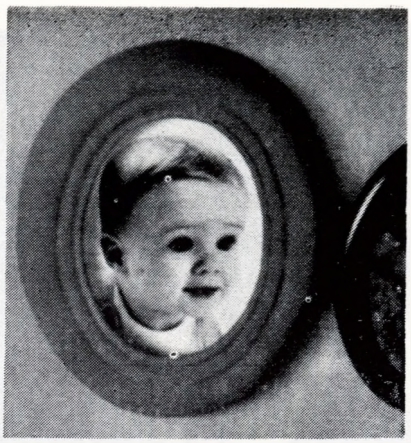

Paveikslams tinkamiausia natūrali dienos šviesa, arba dirbtinė kuo artimesnė naturaliai. Senieji meisteriai tapė savo paveikslus dažniausiai žinodami, kur jie bus kabinami. Paveikslai buvo pritaikomi aplinkai ir apšvietimui. Šių dienų menininkai dažniausiai neturi supratimo, kokioj aplinkoj jo paveikslas atsidurs. Paveikslo savininkui lieka interpretuoti dailininko intencijas ir nustatyti apšvietimą ir sąlygas, kuriose paveikslas bus padėtas.

Meno galerijos dažniausiai turi fluorescent apšvietimą, pridengtą matine plastika, kuri duoda artimą dienos šviesai apšvietimą. Paveikslams tinkamiausias lubose pritaisytas apšvietimas. Per artimas šviesos šaltinis duo da dirbtinį efektą. Geras apšvietimas svarbus ne tik iliuminacijai, bet ir paveikslo apsaugai. Per stipri dienos ar dirbtinė šviesa gali išblukinti kaikaikurias paveikslo spalvas ir susilpninti popierį ar drobę. Nuolatinė tamsa taip pat gali pakenkti spalvoms ir gali atsirasti pelėsiai (mold, fungi).

Veidrodžių rėmai gali būti dominuojantys. Veidrodžių rėmai turi būti taikomi prie bendros aplinkos ir dekoravimo stiilaus, nes veidrodis daugiau baldas, nei meno kūrinys. Dažnai puošnūs ir ornamentuoti paveikslų rėmai gali būti panaudojami veidrodžiams.

Tinkamas paveikslų pakabinimas taip pat labai svarbus ne tik tinkamam paveikslų išstatymui, bet ir kaip dekoravimo elementas. Geras, tinkamai įrėmintas paveikslas, bet pakabintas netinkamoj vietoj, palubyje, ne tik neteks savo svarbos, bet ir sugadins kambario vaizdą.

Geras paveikslas turi būti pakabintas tokioj vietoj, kur jis galėtų būti observuojamas iš kelių vietų. Maži paveikslai gali būti pakabinami akių linijoj, dideli galima ir žemiau.

Ramiam paveikslui užteks mažo ploto, spalvingas, gyvas, paveikslas pareikalaus didesnės erdvės.

Bendrai patariama neskubėti turimus paveikslus įrėminti, reikia "susigyventi" ir apgalvoti. Tas pats ir su pakabinimu. Kartais reikės daug bandymo ir taikymo, kol surasime paveikslams tinkamą vietą. Ir čia, kaip ir kitose dekoravimo srityse, daug padės išradingumas ir originalumas.

• Madų ir grožio pasaulis

VEDA IRENA KAIRIENĖ

PONAS MINISTERIS PIRMININKAS

Kanados Premieras Pierre Trudeau Amerikos madų žinovų vienbalsiai buvo išrinktas geriausiai apsirengusiu vyriausybės vadu.

Nei vienas iš ankstyvesniųjų premierų nebuvo pakliuvęs net į 15 geriausiai pasauly besirengiančių vyrų sąrašą. Ponas Trudeau pakliuvo į pirmą vietą. Jo rengimosi stilius buvo apibrėžtas — sportiniu stiliumi. Uždėk jam šilkinį šalikėlį, sportinį megstinį, odinį paltą, baltą lietpaltį, ar net pagarsėjusius karikatūrose sandalus — jis visada atrodys elegantiškai. Jis suteikė sportinei aprangai šaunumo ir elegancijos.

Pagal vieną Kanados madų kūrėją, visi premiero rūbai turi specifinį Trudeau atspalvį. Jo rūbai pasiūti iš geriausių medžiagų ir tokio stiliaus, kad ir labiausiai konservatyvus vyras jausis juose patogiai. Jie nėra iššaukiantys, atrodo šauniai ir turtingai.

IŠ PARYŽIAUS PARODŲ

Paryžiaus madų kūrėjas Louis Feraud neseniai atidarė savo parodą, patiekdamas visą eilę šiltų braziliškų spalvų.

Feraud pernai lankėsi Brazilijoje, kur jis buvo pakviestas paruošti naujas uniformas Brazilijos keleivinės aviacijos palydovėms.

Jo siluetui vadovauja plačios kelnės ir labai trumpi, klostyti arba raukti sijonėliai. Visi jie primityvių liaudiškų raštų, kartais siuvinėti, papuošti metaliniais iškaltais dirželiais ir žvangančiomis grandinėlėmis.

Vadinamos "gaucho" eilutės — plačiom kelnėm, ilgom palaidinėm, pasiūtom iš lino arba odos.

Ilgi tunikai, koralinės, žalios, raudonos, oranžinės, šviesiai mėlynos ir rausvos spalvos, dėvimi su ilgom plačiom sportinėm kelnaitėm.

Puikiai pasiūtos gabardininės suknelės turėjo plačius sijonėlius, susiūtus iš gabalų, kaip lietsargiai, ar plisuotus, ar klostytus. Diržai dažniausiai dėvimi ant klubų.

Trumpi sijonėliai dėvimi su spalvotais leotardais ir žemom kulnim batukais.

Feraud sukūrė savo originalius braziliškus raštus ant storesnės medvilninės pique medžiagos. Tie raštai atrodo kaip primityvūs braziliečių piešiniai arba vaikiški pirštais teplioti paveikslai.

Apsiaustai buvo pasiūti, iš tų pačių šiltų ryškių spalvų medžiagų, daugelis jų horizontaliai dryžuoti.

Vienos spalvos suknelės papuoštos siuvinėjimais ir spalvotais krašteliais,

didžiulėm kišenėm, užsiūtom ant vidurio sijono.

Andre Courreges kokteiliniai apdarai tikrai buvo neįprasti — trumpos, ilgos ir vidutinės suknelės, plačios kelnės, dėvimos su bolero arba biusthalteriu, su nuogu tarpu tarp kelnių ir viršutinės dalies.

Vakarui rūbai giliai dekoltuoti, kartais be rankovių, kartais su ilgom permatomom rankovėm, kartais visa palaidinė iš permatomos medžiagos. Suknelės pritaikytos daugiau prie figūros, vienos dalies, diržų beveik nematyti.

Courreges sako, kad vasarą moterys nenori būt suvaržytos. Visi vasariniai rūbai labai trumpi — maždaug 8 inčai virš kelių.

Ilgos kelnės dėvimos dienos metu ne perdaug plačios, bet vakarinės — kaip sijonai. Pagal Courreges, kelnės bus dėvimos visur.

Courreges spalvos — stipri ryški raudona, juoda, tamsiai mėlyna, geltona, kaštaninė ruda, ir žinoma, balta. Bet vakarui — visos spalvos ryškios.

Akiniai

Šiandien kiekvienas vyras nešioja akinius. Jei kam jie nereikalingi pataisyti regėjimui, tai vasarą kiekvienas nusiperka sau bent vieną porą saulės akinių. Pagal Čikagos optometristę Judy Glasser, kiekvienas individas turėtų prisiderinti sau akinius prie veido. Akinių pasirinkimas priklauso nuo veido formos, odos ir plaukų spalvos, šukuosenos ir net nuo ūgio.

Susitikęs žmogų, pirmiausiai žiūri į jo veidą, todėl reikalinga, kad akiniai paryškintų veido gerąsias puses ir paslėptų blogąsias.

Žilais plaukais vyras turėtų dėvėti juodais, tamsiai pilkais ar vėžlio kiauto rėmais akinius. Dviejų spalvų akiniai niekam netinka. Šviesiaplaukiams tinka vėžliniai arba rudi rėmai, juodaplaukiams geriausia juodais rėmais akiniai.

Akinių forma turėtų būti derinama prie veido formos. Įdomu, kad kampuoti ir kvadratiniai akiniai tinka liesiems veidams ir apskritiems. Liesiems veidams jie suteikia šiek tiek pilnumo, o apskritus padalina pusiau ir tuo būdu sumažina apskritumą.

MĖLYNA — BERNIUKAMS,
RAUSVA — MERGAITĖMS.

Visi maži vaikučiai atrodo vienodai. Kad atskyrus kur berniukas, kur mergaitė, berniukas rengiamas mėlynai, mergaitė rausvai. Šitą spalvų schemą, atrodo, pasisavino visas pasaulis. Bet kas gi pagalvotų, kad senų senovėje tėvai rišdavo prie vaikų lovyčių mėlynus kaspinus, kad apsaugotų juos nuo piktų dvasių.

Senovėje buvo tikima, kad piktos dvasios nori pakenkti kūdikiams. Taip pat buvo tikima, kad demonai yra alergiški kaikuriom spalvom. Iš jų stipriausia buvo mėlyna. Buvo manoma, kad dangaus spalva nuvaikydavo piktas dvasias ir patį šėtoną. Net ir mūsų laikais primityvūs arabai dažo savo duris mėlynai, kad nubaidytų demonus.

Mėlyni kaspinai ant lopšio nebuvo tik papuošimas, bet reikalinga atsargos priemonė.

Mažos mergaitės nebuvo taip vertinamos kaip berniukai, ir demonai jomis, tikriausiai, nesidomėjo, tad mėlyni kaspinai tebuvo rišami prie berniukų lopšių.

Tik žymiai vėliau, kažkas pasigailėjęs užmirštų mergaičių, paskyrė joms rausvą spalvą.

Europos legendose raudamas kitas tų spalvų išaiškinimas. Berniukams— mėlyna todėl, kad jie randami po mėlynais kopūstais, o mažos mergaitės gimsta rausvose rožėse.

KAS NAUJO PAVASARIUI

Kai Jūs renkatės žieminį paltą, Paryžiaus madų kūrėjai jau suka galvas kaip Jus aprengti pavasariui.

Gandai sklinda, kad pavasario linija bus švelni ir plaukianti.

Moteriškų linijų kruopščiai užbaigti modeliai švyti ryškiom vėliavinėm spalvom — balta, mėlyna ir raudona, sekami violetinės, šviesiai žalios, gelsvos šampano spalvos ir rausvos.

Plaukiančių linijų suknelės daugiausia turi platokus, dažnai parauktus sijonus ir moterų dėvimos kelnės nebeturi vyriško kirpimo. Moteris turėtų visada pasirinkti kas jai asmeniškai tinka. Šiandie pasirinkimas yra pergausus — giliai iškirptos suknelės, mezgininės kojinės, platininiai plaukai — sudėkite tai viską į vieną apdarą ir gausis chaosas.

69-tų metų pavasarį bus dėvimas languotas be sagų apsiaustas, o po juo plačiu sijonu balta suknelė. Bus dėvimi diržai ant suknelių, eilučių ir apsiaustų.

Džiamperiai įvairaus kirpimo bus dėvimi ant ilgom rankovėm palaidinių ir siuvami su priderintais švarkais.

Suknelės bus tiesių, neapkrautų, elegantiškų linijų, siuvamos iš geros vilnos, puošiamos sagomis ir diržais.

• Šeimininkių kampelis

VEDA L. MURAUSKIENĖ

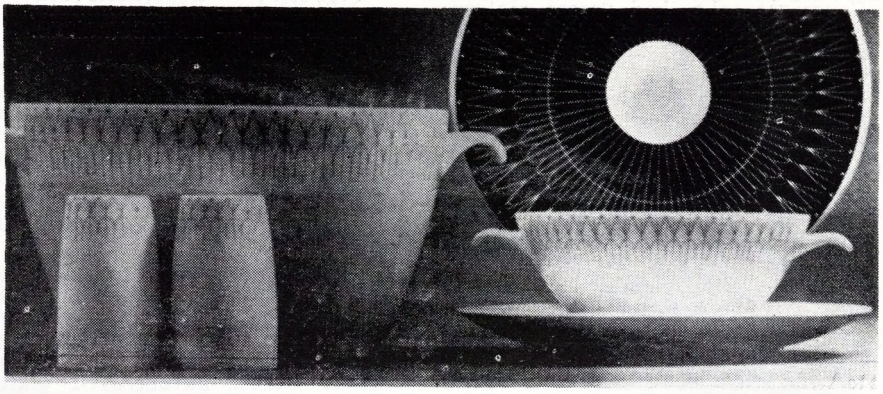

STALO PADENGIMAS

Stalo padengimas kasdieniniame mūsų gyvenime gali būti paprastesnis, tačiau kada ruošiamės priimti svečius norime, kad viskas būtų tvarkinga. Daug kas priklauso kokioje formoje priimame svečius pakviestus pietums, vakarienei, kavutei ar iškilmingesnėm progom.

Jei priėmimas yra šeimyninio ar draugiško pobūdžio, tai galima naudoti sunkių rustikalinių formų indus (iron stone) ar medinius padėklus. Iškilmingais atvėjais naudojamas tik porcelanas. Šalia gražiai išdėstytų indų nuotaiką pagyvina puokštelė gėlių (neperaukšta), arba iškilmingom progom — žvakės. Stalo padengimui labai svarbu yra staltiesė, kuri turi būti švari ir gerai išlyginta. Pagrindine spalva reikėtų laikyti baltą, nors įvairiais atvėjais galima naudoti ir kitokias, kurias reikia derinti su indų spalva. Įvairios plastikinės staltiesės (ir indai) svečių priėmimui netinka, nebent atskiros mažos paklotėlės po kiekviena lėkšte, kurios naudotinos tik neoficialių priėmimų proga. Staltiesės medžiaga irgi priklauso nuo vaišių pobūdžio ir indų rūšies. Prie sunkių formų indų tinka grubaus audimo linas, medvilnė ar sintetinės medžiagos, prie porcelano indų vartojama tik geras linas, muslinas, damastas, mezginiai ir t.t.

Stalo padengimas pusryčiams

Pusryčiams galima naudoti baltą, spalvotą ar margą staltiesę. Kiekvienam asmeniui padedama užkandinė lėkštelė. Iš kairės pusės dedama šakutė, o iš dešinės — peilis. Įrankiai dedami ant stalo atversti, o peiliai ašmenimis į lėkšte. Dešinėje pusėje ties peilio galu, dedama lėkštutė su puoduku kavai. Prie puoduko ant lėkštutės dedamas šaukštelis koteliu į dešinę pusę. Puoduko ąselė atgręžiama taip pat į dešinę pusę. Jeigu duodama virti kiaušiniai, tai ant užkandinės lėkštelės padedama duoninė lėkštelė su kiaušiniams dėti taurele ir šaukšteliu. Kiaušinį suvalgius, valgytojas lėkštelę su taurele pastato prieš lėkštę. Kavos indas su kava statomas arčiau prie šeimininkės.

Stalo padengimas pietums

Naudojama balta ar šviesių atspalvių staltiesė. Kiekvienam asmeniui dedama negili lėkštė, o ant jos padedama lėkštė sriubai. Iš kairės pusės dedama šakutė, o iš dešinės — peilis ir šaukštas. Prieš lėkšte padedama įrankiai saldžiajam patiekalui. Jeigu prieš sriubą duodama šalti užkandžiai, tai užkandinė lėkštė duodama vietoje gilios. Ją nuėmus padedama gili lėkštė sriubai. Jeigu duodama silkė ar kiti aštraus kvapo užkandžiai, tai dar padedama po vieną peilį ir šakutė ir nuimama kartu su užkandine lėkštele.

Iš kairės pusės dedama duoninė lėkštelė ir ant jos ar žemiau padedama gražiai sulankstyta servetėlė. Servietėles galima dėti ir ant užkandinės lėkštės. Stiklai išdėstomi virš lėkštės. Pirmas iš dešinės yra vandens, o iš jo dešinės vyno ar šampano stiklas.

Baigus valgyti pirmiausia nuimama jau nebevalgomi patiekalai bei jų priedai. Po to lėkštės ir įrankiai. Viską nuo stalo nuėmus išdėstomi indeliai saldžiajam patiekalui.

Stalo padengimas vakarienei

Vakarienei stalas padengiamas, kaip ir pusryčiams, nes dažniausiai duodama šalti užkandžiai ar šilti patiekalai ir t.t.

Bendrai paėmus stalo padengimas priklauso ką ir kaip duodame valgyti. Turėtume nors kartą dienoje padengti stalą taip, kad jaunieji šeimos nariai priprastų prie tinkamo indų ir įrankių naudojimo, bei tvarkingos laikysenos. Kartais yra pastebima, kad paaugę jaunuoliai nemoka elgtis prie vaišių stalo. Padėkime jiems, kad nebūtų priekaišto motinoms-šeimininkėms.

Padengimas iškilmingam priėmimui

Iškilmingais atvejais stalai užtiesiami labai geromis staltiesėmis ir naudojamos tos pat medžiagos servetėlės. Staltiesė gali būti balta, ar turėti lengvą atspalvį, tinkamą prie indų spalvos. Ryškiomis spalvomis ornamentuoti indai geriausiai atrodo ant lengvos spalvos tonų staltiesės. Vienos spalvos indai, kaip balti, gelsvi ar turintieji tik aukso, bei sidabro ornamentiką, labai efektingai atrodo ant tamsiai raudonos, tamsiais žalios, ar tamsiai geltonos spalvos staltiesės. Tuo atveju tinkama yra žvakių šviesa, kurioje ypatingai gerai atsimuša auksas, sidabras, krištolas ir t.t. Vartojant tamsių spalvų staltiesę reikia atsižvelgti ir į kambario spalvyną (sienas baldus ir t.t.). Dedant po kiekvieną lėkšte tik paklotėlį reikia kreipti dėmesį ir į stalo spalvą. Turint įdomų arba senovini (antikini) stalą ir jam tinkamus stilingus indus galima nevartoti nei staltiesės nei paklotėlių, o dėti indus tiesiog ant stalo, kuris papuoštas gėlėm, bei žvakėm atrodo labai įdomiai. Prie stalo sėdintieji neturi būti per daug susispaudę. Vyresnio amžiaus žmonėms skiriama daugiau vietos, jaunimui užtenka mažiau.

Prieš dengiant stalą jau reikia žinoti valgytoju skaičių ir kiek patiekalų bus duodama. Iškilmingiems pietums gali būti šios pagrindinės grupės patiekalai 1) užkandžiai 2) sriubos 3) šiltos mėsos ir daržovės. 4) desertas 5) kava. Pagrindiniai šilti patie-

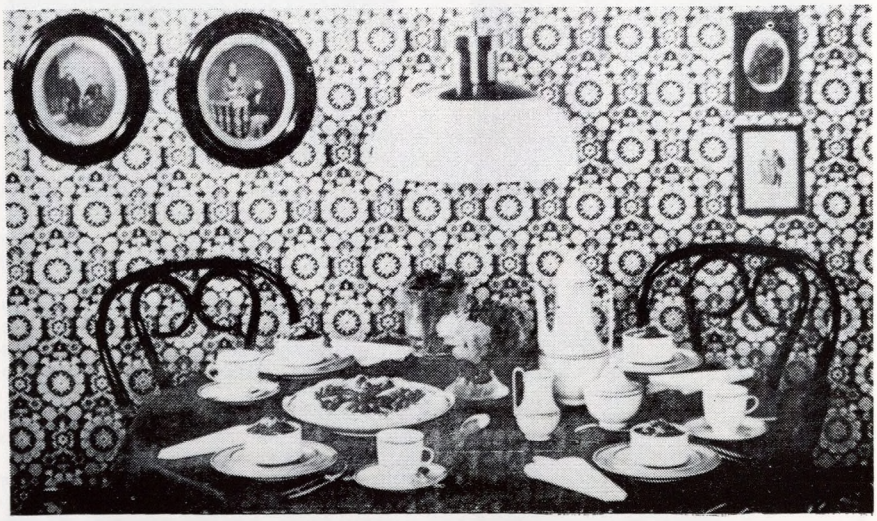

Šeimyniškas stalo padengimas pusryčiams

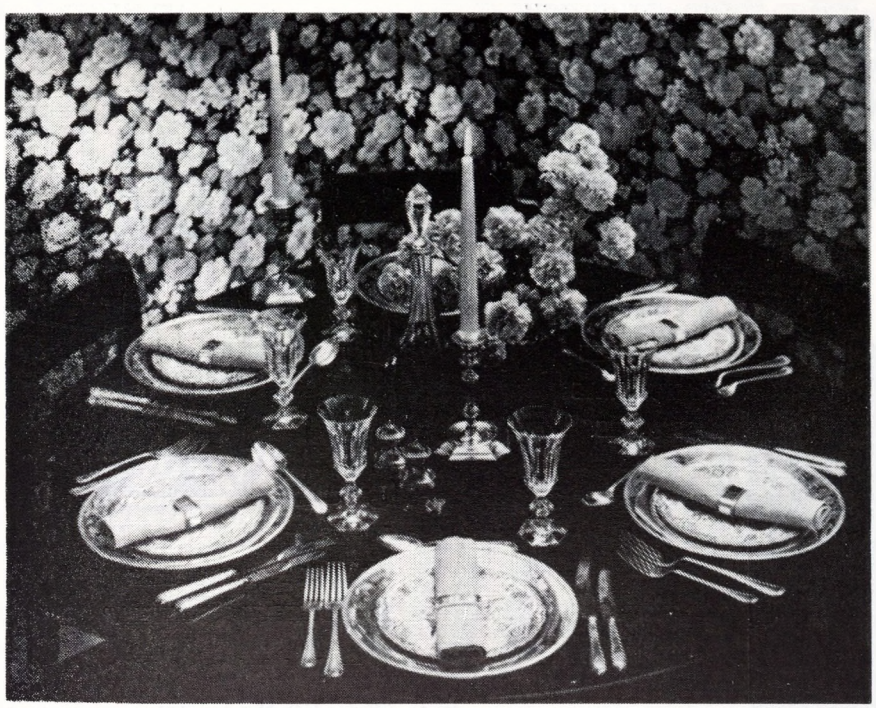

Šventiškas stalo padengimas be staltiesės

kalai gali būti dviejų rūšių mėsos (jautiena ir paukštiena). Iškilmingai vakarienei meniu gali būti panašus, tik neduodama sriubos. Stalą dengiant iš karto nededama daugiau kaip trys lėkštės viena ant kitos (didelė, mažesnė ir užkandinė). Duoninė lėkštelė dedama iš kairės ir ji gali būti naudojama duonai ar pyragaičiams prie sriubos. Šakučių ir peilių irgi dedama po du asmeniui. Didesni peiliai ir šakutės naudojamos pagrindiniam valgiui, gi mažesni užkandžiams. Žuvis valgoma tik su šakute, peilis naudojamas tik prilaikyti, bet ne pjaustymui. Peiliai ir šakutės sudedama tokia tvarka, kaip bus naudojama valgant, Stikliukai gėrimams statomi prieš lėkštes. Kiekvienam gėrimui statomi atskiri stikliukai ar stiklai. Tačiau ne daugiau kaip trys-keturi. Pav. degtinei, vynui, konjakui, likeriui ar alui.

Svečių priėmimas gerai pavyksta, jeigu iš anksto viskas yra gerai suplanuojama ir paruošiama.

Parinkime įvairių valgių meniu, parodykime originalumo stalo papuošime — ir nedarydamos didelių išlaidų galime suruošti gražias vaišes.

☆ ☆ ☆

Cukraus sausainiukai

2 puodukai sijotų miltų,
1½ šaukštelio kepimo miltelių,
½ šaukštelio druskos
¼ šaukštelio muskato,
¼ šaukštelio kardamono (nebūtinai),
¾ puoduko riebalų,
1 šaukštelis vanilės esencijos,
1 puodukas cukraus,
2 kiaušiniai.

Miltus, kepimo miltelius, druską, muskatą ir kardamoną sumaišyti kartu ir persijoti. Riebalus trinti dadedant vanilės esenciją ir pamažu cukrų bei kiaušinius. Trinti, kol pasidarys grietinės pavidalo, tada dadėti miltų mišinį, tešla bus minkšta. Todėl reikia atšaldyti mažiausia dvi valandas paliekant šaldytuve arba per naktį.

Išėmus tešlą iš šaldytuvo dėti ant miltais išbarstytos lentos ir kočioti su miltais apibertu kočiolu, tol kol bus ¼ inčo storumo. Tada piaustyti su sausainių formelėmis ar stikline. Dėti ant sausainiams kepti riebalais pateptos skardos lapo, paliekant maždaug 2 inčų tarpus. Viršų apiberti vaisių cukrum. Kepti įkaitintoje krosnyje prie 375°maždaug 10 minučių ar kol iškeps. Leisti atvėsti ir sudėti į gerai uždaromą sausainių indą. Maždaug šeši tuzinai sausainiukų.

Migdolų pyragaičiai

1 puodukas sviesto,
½ puoduko cukraus,
1½ puoduko sijotų miltų,
½ puoduko plikytų sukapotų migdolų.

Migdolų ketvirtainiai

1 šaukštas sviesto ar margarino,
½ puoduko nebaltintų, sveikų migdolų,
⅓ puoduko riebalų,
½ puoduko cukraus,
½ puoduko apelsinų marmalado,
1 kiaušinis.
1 puodukas sijotų miltų,
½ šaukštelio kepimo miltelių.

Išleisti sviestą lėkštoje keptuvėje ir sudėti migdolus, pakepinti prie 425° apie 8 minutes vis pakratant keptuvę (geriausia pajų formelė). Po to sukapoti. Ištrinti riebalus su cukrum, įplakti kiaušinį ir marmaladą. Persijoti miltus, druską ir kepimo miltelius ir įmaišyti į paruoštą masę. Tada, maišant, sudėti kapotus migdolus. Masę sudėti į ketvirtainę formą 8 x 8 inčų pateptą riebalais ir kepti prie 350° apie 35 minutes. Leisti atvėsti ir tada supiaustyti ketvirtainiais gabaliukais.

Išleisti sviestą mažame puodelyje, kol pradės putoti. Nugriebti putas ir supilti į mažą dubenėlį paliekant nuosėdas puode (turėtu būti ¾ puoduko sviesto). Leisti atšalti.

Atvėsus, elektrine mašinėle išplakti sviestą, kol bus baltas ir grietinės pavidalo. Prie vidutinio greičio (mašinėlės) pamažu įplakti cukrų ir vieną puoduką miltų. Likusius miltus įminkyti su ranka. Uždengti ir padėti į šaldytuvą per naktį ar nors keletai valandų. Krosnį įkaitinti iki 300°, naudoti sausainiam kepti skardos lapus. Paimti šaukštą tešlos ir tarp rankų pakočiojus susukti žiedo formon, truputį paplokštinti ir užberti kapotais migdolias. Iš tešlos turėtų išeiti pora tuzinų pyragaičių.

Varškės spurgos

1 svaras varškės, sausesnės, pertrintos per sietą,
8-12 šaukštų miltų (miltų gali reikti daugiau, jei varškė minkštesnė),
4 šaukštai cukraus,
2 kiaušinio tryniai,
2-3 kiaušiniai,
1 šaukštelis kepimo miltelių,
1 citrinos tarkuota žievelė,
truputis druskos,
cukraus pudros apibėrimui spurgų,
1 svaras riebalų spurgų virimui.

Kiaušinius ištrinti su cukrum. Tada sudėti varškę pertrintą per sietą ir į tą tyrę supilti miltus sumaišytus su kepimo milteliais, druską bei citrinos žievelę. Viską gerai išmaišyti su šaukštu (jei reikia, dadėti dar miltų). Tada imant po šaukštą tešlos daryti spurgas riešuto didumo (walnut) ir dėti į įkaitintus riebalus. Virti, kol spurgos gražiai paruduos, maždaug 5-7 minutes. Išėmus leisti riebalams nuvarvėti ir apiberti cukraus pudra.

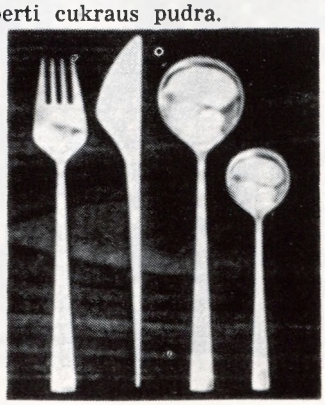

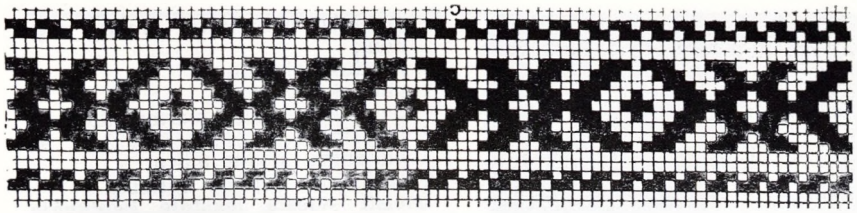

• Rankdarbiai

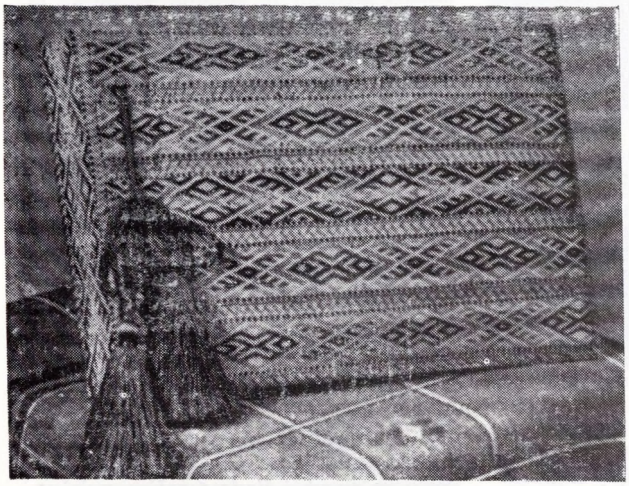

JUOSTOMIS
PAPUOŠTAS
ALBUMAS

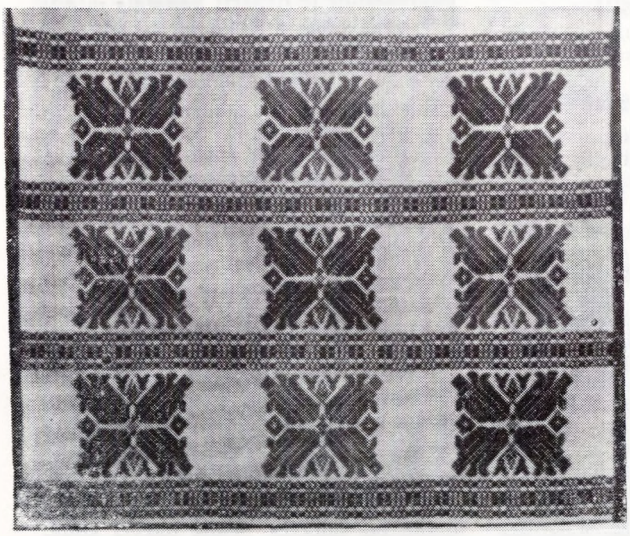

AUDINYS SU
KAIŠYTINIAIS
RAŠTAIS
TARP
KETURNYČIAIS
DIMAIS
AUSTŲ
DRYŽIŲ
(apačioje)
TULPIŲ
MOTYVAI

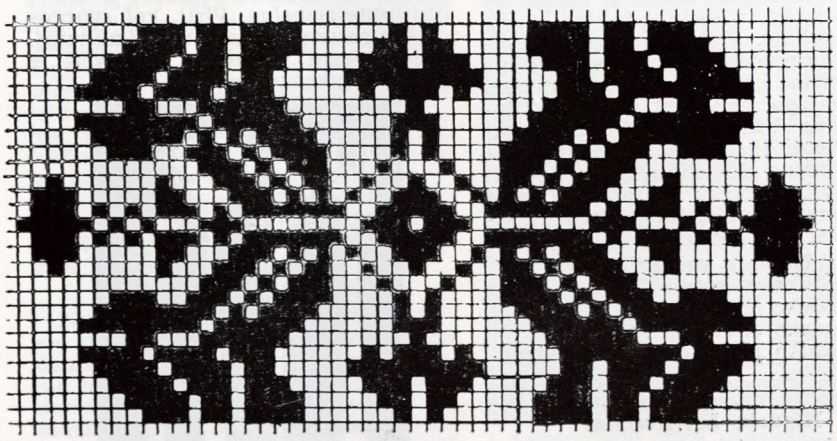

NAUJA PLOKŠTELĖ
"VIRGILIJUS NOREIKA"

Tokio vardo labai gerai RCA pagamintą ilgo grojimo Hi Fi plokštelę išleido "Krivulė" Montrealyje.

Virgilijus Noreika, Vilniaus operos solistas, taip neseniai žavėjęs Kanados ir Amerikos lietuvius, savo nuostabia daina, išpildo 16 puikiai jį reprezentuojančių įvairaus žanro dalykų. Repertuare, be keletos vakariečių klasikų, daugiausia lietuvių kompozitorių kūriniai: V. Klovos "Ganyklų dainos", P. Olekos "Piovė lankoj", B. Dvariono "Žvaigždutė", A. Vanagaičio "Stasys", L. Denza "Funiculi Funicula", J. S. Bach "Ave Maria" ir kt. Solistą palydi ansamblio "Lietuva" birbynių kvintetas, Vilniaus Čiurlinio vardo meno mokyklos choras, Vilniaus Filharmonijos Kamerinis orkestras, vadovaujamas Sauliaus Sondeckio (pernai šis orkestras koncertavo Montrealy), ir Lietuvos Radijo ir Televizijos Orkestras. Vieną dainą palydi pianinas.

Primename, kad solistas V. Noreika pereitų metų gale labai sėkmingai koncertavo Kanados ir Amerikos lietuvių kolonijose, davė apie 10 koncertų. Išeivijos spauda koncertus sutiko labai šiltai:

... Gimtinės laukus, piemenėlio dainą atskleidė turbūt žymiausio mūsų operos kūrėjo Vytauto Klovos harmonizuota lietuvių liaudies dainų siuita "Ganyklų dainos" ... rašė "Tėviškės Žiburiai" 1968. X. 17 d.

... Visi lietuviai pasaulyje galime tik džiaugtis, kad dainų kraštas Lietuva susilaukė tokio talento. O pagarba tiems, kurie jį išaugino, išmokė, o ypač Kiprui Petrauskui, kurio prisilietimas jaučiamas ... rašė "Nepriklausoma Lietuva" 1968. XI. 6 d.

"Virgilijaus Noreikos" plokštelė gaunama pas platintojus, arba užsisakoma prisiunčiant $5.55 paštu: "Krivulė", 5260, 10-th Ave., Montreal 408, Canada, P. Q.

☆ ☆

• Laiškai

...“Moters” žurnalo skaitytojų vardu S. Paulyje — Brazilijoje, reiškiu Tamstoms nuoširdžią padėką už šio žurnalo siuntinėjimą nemokamai. Tai yra brangus svečias lietuvių išeivių kukliose šeimose — ypač juo domisi vyresniosios kartos moterys - motinos, neužmiršusios dar tėvų kalbos.

Galime ta pačia proga pasidžiaugti, kad turite talentingų bendradarbių, todėl kiekvieno numerio turinys yra įvairus ir įdomus. Taipogi estetiškas yra žurnalo apipavidalinimas...

Su gilia pagarba

Halina Mošinskienė

• Atsiųsta paminėti

Lietuvių Literatūra svetur 1945 — 1967 m. Išleido Į Laisvę fondas lietuviškai kultūrai ugdyti. Spaudė Draugo spaustuvė 1968 m. Knygos apimtis 697 psl., kietais viršeliais, kaina $10.

Redaktorius Kazys Bradūnas. Rašo: A. Vaičiulaitis — Liet. poezija svetur, K. Keblys — Romanas išeivijoje, R. Šilbajoris — Lietuviška novelė, St. Santvaras — Dramaturgija tremtyje, V. Kulbokas — Kritikos skerspjūvis, J. Girnius — Visumos žvilgsnis į mūsų egzodo literatūrą, Č. Grincevičius — Bibliografija.

Savo įžanginiame žodyje knygos redaktorius sako: ...“Daugiau kaip po dviejų dešimtmečių šiandien jau galima detaliau aptarti ir, kiek įmanoma, susumuoti laisvosios lietuvių literatūros pobūdį, jos žanrų pasiektąsias ribas, netesėjimus ir laimėjimus. Šitai padaryti vienintelė galimybė yra išeivijoje... Tėvynėje čionykščių mūsų rašytojų visa vidurinioji karta ir jau čia brėstanti pati jauniausioji karta neleidžiamos minėti nei tenykštėse enciklopedijose, nei ten leidžiamose antologijose bei literatūros istorijose...

“Lietuvių Literatūra svetur” prasmingai išleidžiama minint penkiasdešimtmetį nuo Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo.

...Kai suvereninės Lietuvos politinis žemėlapis okupanto išbrauktas iš pasaulinių atlasų, tebūna ši knyga neištrinamas taškas kultūriniame mūsų tautos žemėlapyje, šiais laikais apimančiame visą pasaulį, kur tik begyvena kūrybingasis lietuvis.

Pasaulio Lietuvis — Leidžia Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Valdyba; redaguoja — St. Barzdukas; prenumerata metams — 2 dol.; adresas — 18308 Hiller Ave., Cleveland, Ohio, U.S.A. 44119.

Ateitis — Lietuvių katalikiško jaunimo žurnalas. Moksleivių Ateitininkų Sąjungos leidinys; prenumerata — 5 dol.; adresas — 80—23 85th Drive Woodhaven, New York, 11421, U.S.A.

Laiškai Lietuviams — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas; vyr. red. — T. K. Trimakas, S.J.; adresas — 2345 West 56th Street, Chicago, Ill. 60636, USA.; prenumerata metams — 4 dol.

Sigutė — trijų veiksmų pasaka ir **Buvo broliai devyni** — trijų veiksmų pasaka, scenos vaizdeliai vaikams — **Avos Saudargienės;** išleido Australijos Lietuvių Bendruomenės krašto kultūros taryba 1968 m.; tiražas — 500 egz.; iliustratoriai — Ugnė Kazokaitė (Buvo broliai devyni) ir Algis Plūkas (Sigutė); priede — dainos su gaidomis.

Šie scenos veikalai yra tinkami mokyklinio amžiaus vaikams. Autorės yra trumpai paaiškinta, kaip galima veikalus pritaikyti lituanistinėje mokykloje.

Taip pat yra paaškinta, kaip lengvai pritaikyti scenai dekoracijas, rūbus ir t.t. Šios rūšies leidinys yra labai naudingas mūsų jaunimui, “nes kas labiau patraukia vaikus, jei ne vaidyba (aut.)”, kur vaidinant susipažįstama su lietuviška pasaka ir tobulinamasi lietuvių kalboje.

Prisikėlimas — Alės Rūtos romanas, Nidos knygų klubo leidinys Nr. 68, 1968; adresas — 1, Ladbroke Gardens, London, W. 11, Gt. Britain; 205 pusl., kaina — 2.50 dol., gaunama “Draugo” administracijoje.

Moterų Dirva — A. L. R. K. Moterų S-gos organas; redaguoja Mrs. Dale Murray; adr.: 205 Luelde St. South Bend, Ind. 46614 U.S.A. Prenumerata metams Amerikoje 2.50 dol., kitur 3 dol.

Tėviškės Aidai — Australijos lietuvių Katalikų Federacijos leidžiamas savaitraštis. Vyr. redaktorius kun.. P. Vaseris. Prenumerata: Australijoj 8 dol., kitur 9 dol., adresas: 19 Henry St., Kensington, Victoria, Australia.

Nepriklausomybės Saulėj — Mykolo Vaitkaus 1918-1940 metų Atsiminimai, VI tomas — antroji dalis. Nidos knygų Klubo leidinys Nr. 69, 1968 m. Kaina: nariams 10 šil., arba 2 dol., arba 6DM, nenariams 25% daugiau. Knygos apimtis 278 psl.

Birutės Rytas — J. Narūnė Knyga skirta priešmokyklinio amžiaus vaikams. Iliustruota dail. M. Rimos Kulmanienės.

Šviesa, kuri užsidegė — Trijų veiksmų tragedijėtė. Parašė Anatolijus Kairys, išleido Terra 1968 m. Lietuvos laisvės kovos metams prisiminti. Apimtis 142 psl., tiražas 500 egz. **Eldorado** — Trijų veiksmų drama. Parašė Anatolijus Kairys, išleido Terra 1968 m.

Čikagos Skautininkų-ių Ramovės Skautijos jubilėjiniams metams atžymėti skelbtame konkurse scenos veikalui parašyti jury komisijos nutarimu **Šviesa, kuri užsidegė** laimėjo pirmąją premiją, o **Eldorado** — antrąją.

Lietuviai Amerikos Vakaruose — redaguoja kolektyvas. Prenumerata metams — 3 dol.; adresas — 43 4 Sunset Boulevard, Hollywood, Calif. 90029, U. S. A.

Šaltinis.—Tikybinės ir tautinės minties žurnalas. Leidžia Šv. Kazimiero Sąjunga. Red. S. Matulis, MIC. Red. narys V. Šlaitas. Prenumerata metams 2 dol. Redakcija ir administracija: 16, Hound Rd., West Bridgford, Nottingham NG2 6AH, England.

Pranešėjas nr 1 — Lietuvių žurnalistų s-gos centro valdybos neperiodinis biuletenis.

Museum Review — Balzeko lietuvių kultūros muziejaus Čikagoje informacinis leidinys.

Lietuvos Pajūris — leidžia Mažosios Lietuvos bičiulių draugija; vyr, red. A. Lymantas; adresas — 5260 — 10th Ave, Rosemount, Montreal, P.Q., Canada prenumerata — $2.

Skautų Aidas — oficialus Lietuvių Skautų Sąjungos organas; leidėjai — LSS Tarybos Pirmija, prenumerata metams — 4 dol.; vyr. redaktorius — v. s. A. Saulaitis; adresas — P. O. Box 222, Thompson, Conn., 06277, USA.

Lietuvių Dienos — vyr. red. B. Brazdžionis; leidėjas — A. Skirius; prenumerata metams — 8 dol., adresas — 4364 Sunset Boulevard, Hollywood, Calif. 90029, USA.

GARBĖS PRENUMERRATOS.

Aukštaitė M., Toronto, Ont., Balandienė P., Detroit, Mich., Balzarienė K., Chicago, Ill., Biliūnienė J., Port Chester, N. Y., Čipkienė S., Willowick, Ohio, Dėdinienė E., Brooklyn, N. Y., Gaižutienė J., Oakville, Conn., Gudaitienė E., Chicago, Ill., Gudžauskienė E., Tillsonburg, Ont., Jokubaitienė J., Detroit, Mich., Keršienė D., Toronto, Ont., Kežinaitienė A., Hamilton, Ont., Koppienė L., Brooklyn, N.Y., Kuprionienė M., Ruston, Louiziana, Martinkaitienė P., Cicero, Ill., Milčiuvienė A., Manchester, Conn., Ribokienė E., Brockton, Mass., Švėgždienė E., Toronto, Ont., Svetulevičienė O., Keswick, Ont., Tarvydienė M., Hamilton, Ont., Žemgulienė L., Chicago, Ill.

ŽURNALUI AUKOJO:

$20.00 — K.L. Kat. Moterų Dr. Hamiltono Skyrius, Lietuvių Moterų Klubas, Waterbury, Conn.; $6.00 — Dėdinienė E., Brooklyn, N.Y., Girdauskienė S., Chicago, Ill., $5.00 — Gustainienė O., Don Mills, Ont., Vaišvilienė S., Chicago, Ill., $3.00 — Balandienė P., Detroit, Mich. $2.00 — Giedraitienė E., Hamilton, Ont., Milčiuvienė A., Manchester, Conn., Ses. M. Anastazija, Chicago, Ill.

$1.00 — Aukštaitė M. Toronto, Ont., Brazaitienė A., Chicago, Ill., Budzinauskienė B., Waterbury, Conn., Dragašienė A., Toronto, Ont., Juršėnaitė G., Chicago, Ill., Kalvaitienė S. Santa Ana, Calif., Kazlauskienė G., Waterbury, Conn., Kriaučeliūnienė S., E. Chicago, Ind., Liačienė S., Toronto, Ont., Majauskienė E. Chicago,, Ill., Monkevičienė B. Dorchester, Mass., Prunskytė A., Chicago, Ill., Ramonienė J. Oakville, Ont., Šimėnienė A., Dorchester, Mass., Skeivelienė P., St. Catharines, Ont., Smilgienė K. Vancouver, B. C., Stančiuvienė G., Mount Vernon, N.Y., Trumpickienė A. Hamilton, Ont., Ulpaitė I., Dorchester, Mass., Urboniene F., Brampton, Ont., Vileniškienė O., Dorchester, Mass., Žemgulienė L., Chacago, Ill.

Ponią **A. Samulienę,** iš Australijos, prašome pranešti savo adresą “Moters” administracijai.